ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА ДИКА А СИХА А ГIУЛАКХ ДЕ!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 61 (4074). | ШОАТТА, 22 май 1965 шу. | Мах 2 кеп.

ЛОАРХIАМЕ БАЛХАШ

Хало яр укх шерара бIаьсти. Йоачаша чIоагIа юхадеттар бIаьстан балхаш. ХIаьта а дика дIайийра КПСС ЦК мартовски Пленумо дегаш гIоздаьхача республика кхашкара балхаш деча къахьегамхоша бIаьсти юв культураш. Массанахьа тIаяьннай хьалха йийна культураш меттел, шекара свекла, гидуаргаш, хьажкIаш. БIарг гIадбугаш хоза я кхашкара баьццара квадраташ.

ХIанз сихбенна кхашта гIулакх деш ба колхозхойи совхозий болхлойи. Ханнахьа дIадоладаьд уж балхаш республика дуккхача боахамашка. Сунженски районерча «Победа» яхачеи «ЦIеча эскара» цIерахчеи колхозашка хьажкIашта хьалхара макхаш даьхад, шекара свеклана культиваци еш латт. Тесса дитац цар гурахьа дийна ялаташ а. Хий дуллаш а оасар тIадаьннача гербицидаш етташ а латт ка болча ялатий кхашка.

ХьажкIаштеи шекара свекланеи ханнахьа макхаш доахаш, культиваци еш, оасар деш ба «Красноармейский» яхача совхоза цхьоалагIча отделене болхлой. Механизатораша культиваци ешшехь а свеклана оасар деш а нийлхъеш а ба СССР Лакхехьарча Совета депутата О. Кагерманова кулгалдеча бригада гектарникаш. Культиваци дика ю, оасар цIена ду, еррига культураш дика хьувкъае лаьрхIа ба бригада болхлой.

Республика дуккхача боахамашка дика дIадоладеннад дIайийнача культурашта гIулакх дара балхаш. Цхьабакъда, цу гIулакха лоархIам массанахьа кхета а бу цу балхашта деррига боахамаш дика оарцагIа а даьннад аьлча нийса хургдацар. Тесса леладу из гIулакх Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхозе. Цу совхоза кхашка кIезига гу макхаш доахаши культиваци еши йоахка агрегаташ, шекара свеклана оасар деш боахка нах. Верригa а ялх — ворхI саг мара вацар укх деношка цу совхоза кхоалагIча отделене из болх беш. Свеклана культиваци е а оасар де а болабеннабац Ачхой-Мартантlарча отделене кхашка а.

Дика хьатIаяьннай свекла Наьсарен района «Назрановский» совхоза Яндрерча отделене кхашка. Дукха нах арабоал цига оасара. Цхьабакъда, во латт укхаза культиваци яра гIулакх. Дукха кхаш цхьатарра сийндаьд оасаро, хIаьта а культиваци а ца еш ду оасар. Ледара латт гIулакх цу совхоза Пхьилекъонтий-Юртарча отделене а. Укхаза дикка кхаш да макхаш ца доахаш а культиваци ца еш а, геттара кIезига ба нах свеклана оасар деш.

Укх деношка газеташ тIа араяьннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома решене тIа белгалдаьккхад дIайийнача хIамашта ханнахьа гIулакх делга вIаштIехьдаккхар парте райкомий, райисполкомий, районий юрта боахама производственни управленей, совхозийи колхозийи кулгалхой, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацей лоархIаме декхар хилар.

ХIара колхозеи совхозеи оарцагIбаха беза кхашкара балхаш дераш дIайийна культураш хьувкъаяра, еррига техника йоалае еза балха юкъе, хIара участка башхалонаш теркал а еш лоаццача ханеи дикеи де леза культурашта гIулакх, дIа мел йийна хIама оасарах цIена хургйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

ДIайийна хIамаш хьувкъаяра чIоагIа лоархIам болаш да царна гIулакх дика дар. Боахамий кулгалхой, къаьстта юрта боахама специалистий декхар да макха боаккхилга, культиваци елга, оасар делга мишта чакхдоаккх хьожаш тIахьожам лоаттабар. ЦIаккха а машар хила йиш яц хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, кхыйола культураш кхеяра агротехника телхаерашца, дIайийнача хIамашта ший ханнахьа а дизза а гIулакх делга хьадеха деза.

Балхаш ханнахьа чакхдахара боккха лоархIам болаш да техниках бокъонца пайда эцар, цудухьа чIоагIа теркам тIабахийта беза дIайийнача хIамашта гIулакх деча хана еррига техникага оасарле лакха йолаш болх байтара, хIара механизированни агрегато шин сменах болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккхара, цхьаккха а механизатор хила йиш яц смении норма кхоачаш ца еш.

ХьажкIаш, шекара свекла, кхыйола культураш дIайийнача кхашта бокъонца гIулакх дара де дезача балхий еррига комплекс йизза чакхйоаккхаргйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза массадолча боахамашка. ДIайийнача хIамашта хьатIаялалехьа а тIаяьнначул тIехьагIа а даха деза макхаш, ханнахьа культиваци е еза. Бокъонца кийчъяь, целаш ира долаш оасар ду макхилгаш доахкаш хила еза еррига культиватораш. ХIара бригаде хила деза запасной целаши уж ирдара эша кхоачами.

Къахьегами ахчеи мамогта кIезитагIа дIа а дохийташ юртбоахама культураш дика хьувкъаяра хиланза даргдоаца гIулакх да кхашка болх беча наха эша хьалаш вIаштIехьдахар. Цудухьа чIоагIа оарцагIбовла беза боахамий кулгалхой хIара хьажкIаш лелаечеи свекла лелаечеи механизированни звенона мел эшар лоатталара. Ехача ханнахьа тоае еза цар трактори культиватори, ханнахьа тIадахьа деза доагор, хий, кхача, чуIе дика кийчъяь моттигаш хилийта еза, культурни салоIилга вIаштIехьдаккха деза. Иштта балха мел эшачунца Iалашбе беза кхашка балхаш деш бола кхы болхлой.

Пропашни культурашта гIулакх деча хана дицдалийта йиш яц гурахьа дийнача ялаташта эшараш. Оасар юкъе долча ка болча ялатий кхашта ханнахьа гербицидаш тоха еза, подкормка е еза.

Парте райкомаш, районнии производственнии управленеш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я дIайийнача хIамашта гIулакх делга бокъонца вIаштIехьдаккха, берригa коммунисташ, специалисташ, кхашкара балхаш дераш цу балха оарцагIбаха. Шерра йоаржае еза боахамашта, отделенешта, бригадашта, звеношта, берригача колхозхоштеи совхозий болхлоштеи юкъе социалистически яхь.

Дуккха механизатораш ба дIайийнача хIамашта кердача технологех гIулакх деш, нормаш хIара сменах тIехкхоачашъеш, техниках пайда эцача йоккха опыт Iоаяь. Боахамий кулгалхойи специалистийи, хIаьта иштта партийнии профсоюзнии организацей а декхар да хьалха латтарий опыт шерра йоаржаяр, из балха юкъехьолга Iалашдар.

ДIайийна хIамаш хьувкъаяра лоаттабеча къовсама лоархIаме дакъа да царна лерттIа гIулакх дар, цудухьа берригa низ тIабахийта беза кхашта ханнахьа макхаш дахара, культивации оасари дара. Берригa механизатораш, берригa кхашкара балхаш дераш оарцагIбовла беза цу гIулакха.

БАРТ ТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

Йоккхача, хоза кийчъяьча цехе латт итташ хIамаш тега машинаш. Укхаза болх беш я № 3 йолча Грозненски хIамаш тегача фабрика коммунистически къахьегама цIи якхара къовсам лоаттабу бригада. Шоана гучча бесса,—йоах ела а къежаш бригада кулгалхочо Полина Константиновна Попондопулло, — кхалнаьха «гварде» кулгашца хьаю бригадо арахеца продукци.

46 болхло чувоагIача бригадана кулгалдеш я Полина Константиновна. ЧIоагIа безаме, ший болхлой безаш дувц къаьнача, опыт йолча мастера. — Бакъда, оамалаш-м бе-бе я тха мехкарий, цаI шоллагIчоа тара яц, — яхаш дувц Полина Константиновнас, — хIаьта шеко йоаццаш ала мегаргда еррамо барт болаш коллектив лаха хала хургда, аьнна. Бригаде массехк къаман нах ба: эрсий, нохчий, гIалгIай, эрмалой, жугатий, татараш. Цхьа дезал санна хьаьнала, барт тайна, къахьегаш ба уж. Ер дикагIа ма вий аьнна саг къоаставе хала да. Бакъда, дикагIчарна юкъе а дикагIа бараш ма хулий, царех цаI я мотористка Бекова Аьсет. Сай йоI санна еза сона из. Ер да аьнна Аьсетагара даьнна цхьа гIалат корадаьдац сона.

...Ер 7 шу да Аьсета барт тайнача коллективе болх бу. Фабрике балха ялехьа ер я аьнна цхьа говзал яцар цун. Бакъда, бригада коллективо ший саг мо тIаийцар из. Денгара ди массаза доал шийна уллув болх беча наьха новкъосталца ший говзал лакхйора Аьсета. Халонаш а нийслора, хIаьта а карагIдувлачо дог гIоздоаккхар къонача йиIий. Хьийга къа зехьа довнзар. Балха ена дукха ха ялалехьа дикагIчарна тIехьакхийр болх безаш, хьинар долаш йола Аьсет. Тахан цо дуккхача болхлошта хьокхам тел. Массехк сага новкъостал даьд Аьсета ше а, массанена ший дика опыт дIаеннай цо. Дега йIовхал наха телаш, цеха общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьайоагIа коммунистически цеха ударник Бекова Аьсет. Техникума кхоалагIча курса студентка а я из.

ДукхагIа, дикагIа, хозагIа, тахана рча фасонах дола баракъаш тегар — из да бригадо шийна хьалхашка оттадаь декхар. Коллективо фабрике эггара хьалха хьаллаьцар саратовций толашагIа йола метод— арахецаш йола продукци деффект йоацаш хулийтилга. Коммунистически къахьегама ударникаша нохчочо Эпендиева Бирланта, эрсечо Колтунова Галинас, жугатечо Алхазова Танис шоай новкъостий Iомабир из дика метод караерзае. Цул совгIа фабрикерча мастерий школа занятешка бригада хIара саг ухаргволаш вIаштIехьдаьккхар цар. Берригаш 5 бутт мара бац бригада массавола болхло кердача методах болх бе ваьнна. Дукха ха яц из, бакъда, тахан гуш да цу хана денз мел лакхъеннай коллективо арахецача продукце дикал а дукхал а. Школе е ясле доаш дола хоза барзкъаш тIадувхаш дола бер шоашта бIаргагой халаш бера йоакхо яьраш, из хоза кийчдаьр Полина Константиновна Попондопулло керте латта бригада йолга. Шоаш арахецаш йолча продукце дикал кхы а лакхъяра денна терко ю коллективо. ХIара денна тIахьожам лоаттабу тегача хIамай технологи нийса хилийтара, цхьа гIалат нийсделча еррига бригада вIашагI а кхийте анализ ю цун, из кхы тIайоагIача хана ца хилийтара наькъаш белгалдоах. Шийх боаккхача бехках бригада цхьаь-цаI член эгIазводац: цунна хов ший новкъосташа берригa болх тоабара из хьехам лулга.

Барт тайна коллектив болх беш я «ЦаI массанена тIехьа, массавар цхьаннена тIехьа» яхача девизах.— Коллектива члена е балха е цIагIа хатар нийкхача цун новкъостал ца деш цхьа моттиг нийслац бригаде. Бригада членаш каст-каста цхьана кино, концерташка, театральни спектаклашка хьежа ух, цхьана вIашагIа а кхийте дувц кердача книжкаех, театральни постановкаех. Бакъда, художественни вкусаш цхьатарра еце а бакъдолчоа, нийсачоа тIехьа цхьа барт болаш совц уж.

Кхы а цхьа дика гIулакх дIадоладаьд коллективо — общественни фонд вIашагIъеллай. Нагахьа санна шоай новкъост маьре йоде е из яьлди лездой цу фонда ахчах коллективни совгIат лу цунна. Тахан дика къахьегача коллектива вахар кхы а дукхагIа хозду цу дикача традице.

М. АБДУЛАЕВ.

ХЬАЛХА ЛАТТА УСТАНОВКА

Семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхь а йоаржаяь къахьегаш я коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Грозненски Нефтемаслозавода мастера Летковская Таисия Борисовнас кулгалду № 18 йолча установка коллектив.

Валови продукци арахецара пхе бетта план 16 мая кхоачашъяьй цо. ХIаьта дIабахача биъ беттеи ткъаь дийнахьеи планал совгIа массехк эзар тонн продукци арахийцай.

Валови продукци арахецара ялх бетта план 15 июне кхоачашъе лерхI установка коллективо.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинар кхо па леш дика къахьийгад операторашa Изварина Татьянаси Бондарь Аннаси кулгалдеча сменаша.

Ч. САМИЕВ.

КРАСНОАРМЕЙСКИЙ СОВХОЗА КХОАЛАГIЧА ОТДЕЛЕНЕ ДIАБИЙНА ВИКАЦА ЭБАЬ МУКХ МОШАЧА ДОАКЪАРА ХЬОКХАШ ЛАТТ.

СУРТА ТIА: ТРАКТОРИСТ АЙДАЕВ АДАМИ МАШИНИСТ МАДАГОВ ИМРАНИ.

Н. Кобиашвиле сурт.

СУХАЛБЕШ

Семилетка тIеххьарча шера ялаташ хьувкъадара тIагIертта къахьегаш ба Ножай-Юрта района А. Шерипова цIерахча колхоза колхозхой.

— Укх шера 817 гектара тIа бIаьстан культураш дIае езаш ха тхо, — аьлар колхоза председатела Канзиев Дугуса. Ялаташ дIаде доладелча денз колхоза механизаторашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай. ДIадийна даьннад гидуаргаш.

Сиха лел хьажкIаши кхыйола культураши дIаювлга а. 817 гектарах хIанзле дIайийнай 650, царех 450 гектара тIа хьажкIаш а юви. Ялаташ дIадувча дика хьокхамаш доахаш ба хьалха латта механизатораш Юсупов Адван, Магомадов Хьамид, Габатаев Хьасан, Эльдаров Мовлад, кхыбараш. Сменах йола нормаш 150—200 процент кхоачашъю царех хIаране.

ХIара гектара тIара 17 центнер гороха чуэцар — иштта да артела кхаш леладераша 1965-ча шера хьалхашка оттадаь декхараш. ХIаьта цхьайолча звеноша кхы а доккхагIа декхараш тIаийцад.

— Колхоза экономика дIахо дегIайоалаяра йоккхий торонаш хьаелл КПСС ЦК мартовски Пленумо белгалдаьча экономически гIулакхаша, — йоах нов. Канзиева. Укх шера оаха эргаяьккхай ялаташ дIадера структура, дукхагIа дIадув гидуаргаш, хIаьта 15 гектара тIа тхьамка дIадувргда.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

МЕХАНИЗАТОРИЙ ТОЛАМАШ

Укх шера дика къахьийгад Назрановски районерча «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене кхоалагIча бригада механизатораша. Цар дIайийнай гидуаргаши шекара свеклаи. ХIанз 580 гектара тIа хьажкIаш дIайийна боалаш латт уж.

Май бетта хьалхарча денношке а болабеннабар отделене къахьегамхой фу дIаде, цхьабакъда, йоагачаша юхадийттар балхаш, цудухьа кIезиг-дукха говелар цар бригада, хIаьта а отделене вокх шин бригадал гаьнна хьалха я из бIаьстан юхье кхашка ду балхаш чакхдахара гIулакха.

3-ча бригаде дика вIаштIехьдаьха лел балхаш, гуш да укхазара коллектив барт тайна, вIаши новкъостал деш, хIаранена ший гIулакх а декхар а довзаш хилар.

ЙIайхача, цIенача, паргIатача бригада кухне Iохайша дагIа тхо саррахьа цхьацца-шишша дувцаш. Хьачувоал юкъерча дегIара тоавенна зIамига саг. Из ва Майсигов Идрис. Шекара свеклана шаровка еш воалл из.

— Iаламбик, трактор сецай,— йоах цо бригадирага.

— Фу хиннад цунна?..

— 2-чеи 3-чеи скоростей мIара дIабахаб.

— МIара болаш ба, ногIар хьалдаккха, укх сахьате хувцаргба вай, массехк минут мара йовргьяц из деш. Пхийтта минут йоаллашехьа а кхай тIа макха баккха йолаелар трактор.

Иштта болх бу бригада механизатораша, вIаши иштта новкъостал деш а доттагIал долаш а хилар—коллективе массазара гIулакх.

Фу дIадувш хинна Iензар укх бIаьсти кхоалагIча бригада механизатораш. БIаьстан юхье 900 гектар гаргга лаьтта а аьхар цар. Из берригa болх гусеничнии кхаь трактораца чакхбаьккхар. Дика къахьийгар Халухаев Мусас, Майсигов Идриса, Арсамаков Мусас, Мусиев Хьадриса, кхычар. Трактористаш тоъаш боацача хана царна меттел шоаш ховшар трактораш тIа бригадир Газгиреев Iаламбики звеньевой Колоев Махьмади.

— Тха поварах яданза ма Iелахь, цун дакъа ца доаллаш дац тха бригадо доаха толамаш, — йоах сога механизатораша. Белггала, дика хIамаш дуккха язде йиш йолаш я а я Аушева Тамара. Механизатораша яхачох, фу дIаде доладелча денз шозза мара хиннаяц из цIагIа, тIаккха а, дIачуоттари араялари мара кхы ха йоаккхаш хиннаяц. Дог гIоздоаккхаш цIена, цхьалхо йолаш, сапаргIата я бригаде: кIир теха цIена цIенош, сов цIеналла къегаш пхьегIаш, нийсдаь латташ истолаш, менгеш. Из долла хIама Аушева Тамарий шин кулга вIаштIехьдаьккха да.

ХIанз бригаде гурахьа дийнача ялаташта химически оасар деш граждански авиацера вертолет я. Заправка еча хана га езаш хилац из цIаккха а: эшшача боараме ядохимикаташ а техе, сихха молхаш кийчъю болхлоша Цечоева Дебахана, КолоевгIар Любаси Маржанеи.

— Цар-м машин цIенъеш а новкъостал ду, — йоах пилота Иван Петрович Федосеева, — совхоза кулгалхой бехках говш молтигаш нийсъеннаяле а, цар бехках цIаккха а га дийзадац тха.

ХIанз дукхагIа йола механизмаш тIаяьннача культурашта обработка еш я. Цхьайола механизмаш тоае езаш я, йистеяьнначул тIехьагIа уж а я обработка яра тIаерзаергйолаш.

Х. ДЗАУРОВ.

СЕМИЛЕТКА ТIЕХХЬАРА ШУ

ТIехдика болх беш дIадахьа лерхIаш ба семилетка тIеххьара шу Грозненски района «Ермоловский» оалхазараш леладеча совхоза механизатораш.

Ханнахьа дудкха удобренеш тайтай цар кхашка.

Сихха хьалха юв культураш дIайийна а баьнна хьажкIаш дIае болабелар механизатораш.

ЦIи хезача Арсамаков Вахид керте латтача механизированни звенос 170 гектара тIа дIайийнай гибридни хьажкIаш. Планах 20 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 35 центнер хьажкIаш чуэца лерхIаш ба уж.

Арсамаков Вахида звеноца яхье а яьнна Логиев Алаудина звенос лаьрхIад 100 гектарах хIара гектара тIара 35 центнер гибридни хьажкIаш кхее. Дика хьатIаяла йолаеннай цу звеной кхашкара хьажкIаш.

ХIанзле Iана кийчо еш ба совхоза болхлой. Доакъарийна лаьрхIа 1000 гектар майда чIоагIъяьй. Уж культураш планах 150 центнер мара йоацача 200 центнер кхее декхар тIаийцад механизатораша.

Геттара дика къахьегаш ба кхашка трактористаш Таипов Шамсуддин, Арсамаков Вахид, Межиев Али, Салтаханов Шамсуддин, кхыбараш. Балха норма 140—150 процент кхоачашъю цар.

Лакха деккхараш тIаийцад Джанхатов Умай звенос а. 60 гектара тIара планах 150 центнер мара йоацача 200 центнер шекара свекла кхее дош деннад цар.

— Шин-кхаь дийнахьа еррига культураш дIайийна даргда тхо, — йоах совхоза керттерча агронома Кузнецов Николая. Цул тIехьагIа мугIараш тIара юкъера обработка е долалургда тхо. Къахьегама дикача толамашца йистедаккха лаьрхIад оаха семилетка тIеххьара шу.

Я. ЦУЕВ.

Республика кхашка

КХАШ СИХА ЦIЕНДЕРГДА

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза шоллагIча отделене агроном вар Дажаев Султан. Болх дика вIаштIехьбаккха ховш а ший декхар тешшаме кхоачашдеш а хиларах отделене управляющелла оттавир из. Геттара раьза хилар цу гIулакха отделене болхлой, хIана аьлча, царна дукха везаш а цар лоархIаш а вар из.

Шийх бола тешам боа ца беш болх лерттIа вIаштIехьбоаккхаш, тахан де йиш яр кхоана тIехьа ца доахаш хьавоагIа къона специалист. Из гуш да отделене гIулакхашка хьежача.

Агротехнически дикача хана дIайийнай укхаза еррига культураш. КIоарга аьха а лерттIа цамцадаьккха а да хIамаш дIайийна лаьтта. Нов. Дажаева хадданза тIахьожам лоаттабир уж балхаш деш. Гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадоахийтар цо.

237 гектара тIа дIайийнай отделене шекара свекла. Йиъ звено я из лелаеш. Йоккха опыт йолаш ба звеньевойш Алсултанов Увайс, Мацаев Авалу, Сербиев Канки, Исаева Забу. Соахка хIара гектара тIара, юкъера лаьрхIача, 245—250 центнер мерза овлаш чудера цар. 59 эзар сом цIена пайда баьлар отделенена свеклах.

— Укх шера кхы а дукхагIа пайда эцаргба оаха шекара свеклах,—йоах управляюще,— хIана аьлча, кIезигагIа дале а хIара гектара тIара 260 центнер мерза овлаш чудахьаргда оаха. Гуш да из кхоачаццулаьргхилар. Цхьатарра дика тIаяьннай свекла.

Алсултанов Увайсеи Мацаев Авалусеи макхаш даьхачул тIехьагIа культиваци яьй еррига шекара свеклана. ЧIор догача а деш оахам кIаьддарал совгIа хьалхьовш латта оасар дIадаккха йиш хилийтай цу гIулакхо. Юхедиса оасар целашца дIадоахаш ба хIанз звеной членаш. ХIанзле а оасар даь яьннай З. Исаева кулгалду звено.

Укхаза тIагIертта къахьегарах белгалъяьннай Кадиева Айзан, Джабаилова Ама, Автаева Марем, кхыбараш. ТIаьнна свекла лораяра дуст тохаш я хIанз звено.

Йоакхо яьй отделене свекла дIайийна кхаш доагIача бесса хьаьндара а. Борнодотолитови коачали суперфосфати техаяр гурахьа. Цхьацца центнер аммиачни селитра тессар бIаьстан юхье. ХIанз а минеральни удобренешца подкормка е а лерхI свеклана.

Иштта дика хьаьндаьд ялатийнеи силосаи лаьрхIа хьажкIаш дIайийна 800 гектар лаьтта а. ХIара гектара тIа 8—10 тонн ширдаьнна кхои 2,5—3 центнер минеральни удобренеши тессай.

ХьажкIаш тIа а яьнна хIанз дика белгала яьннай квадраташ. Цхьаккха сахьат ха зехьа ца йоаеш хьажкIашта макхаш доахаш боаж механизатораш. Социалистически яхье хьалха йоагIа Альтимиров Буру кулгалду механизированни звено, макха баьккха боалаш латт. Иштта дика чакхдоаккх из гIулакх Ахмаров Мусас кулгалдеча звенос а.

Цхьабакъда, 50—60 гектара мара макха баьккхабац Джабраилов Абуезнта звенос. Из болх сихха дIабахьа вIаштIехьдалац хьажкIаш дIайийнача 200 гектарах 105 гектара во обработка яь хилар бахьанце.

Соахка гурахьа хьажкIаш чуэцача хана дIа а ца кхухьаш лаьтта Iолегийтар комбайнаша оаташ хинна гIадамаш. Уж новкъа да хIанз хьажкIашта обработка еш. ХIара 20—30 минут массаза йоал макхаш хьалдуз цар, дукха ха йов механизаторий уж дIадоахаш.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

ЛОАРХIАМЕ ДЕНОШ

Кхашкарча культурай хьувкъам лакхбара шерра социалистически яхь а йоаржаяь тIехдика къахьегаш ба Сунженски района ЦIеча Эскара цIерахча колхоза кхаш леладераш. Массехк ди хьалха бIаьстан юхьера культураш дIайийна йистебаьлар Кузнецов Николай керте латта кхаш леладу бригада членаш. Иштта кхаь дийнахьа дIайийр цар 160 гектара тIа хьажкIаш. Из тамашийна дац, хIана аьлча хIара агрегато шозза тIехкхоачашйора денна йола норма.

Норма 16 гектар мара йоацача 26 гектара тIа гидуаргаш пункгирни хьисапе дIадийна баьлар трактористаш Доманов Николайи Головин Викторн сеяльщикашца Осипов Дмитрецеи Борадавкин Ильяцеи.

ХIанз бригада механизатораш ха ца йоаеш хьажкIаш дIайийна кхаш цамцадаха болабеннаб.

Н. ГРУЗДЕВ.

ДIАЙИЙНАЧА ШЕКАРА СВЕКЛАНА ОБРАБОТКА ЕШ ВОАЛЛ ГУДЕРМЕССКИ РАЙОНА «ДРУЖБА» ЯХАЧА СОВХОЗА ЦХЬОАЛАГIЧА ОТДЕЛЕНЕ ТРАКТОРИСТ ЭДИЕВ АБУБАКАР.

Н. Кобиашвиле сурт.

ДОАКЪАР ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Балхаш сихденна ха я хIанз Наурски района «Красное знамя» яхача юртбоахама артела механизаторий. Аьла лаьрхIа рожь хьакха болабеннаб уж укх деношка. Юкъарча хьайбашта чIоагIа доакъарий база вIашагIйоллара йоакхо а еш, хьийкъа доакъар дикагIа йолча агротехнически ханашка 700 гектара тIара чуэца лаьрхIар колхозхоша.

Эггара хьалхагIа шоай агрегаташ кхашка йитар шоллагIча бригадерча трактористаша Гожа Леонидеи Бородин Петреи. Хьалхарча дийнахьа дика болх бир опытни механизатораша. Царех хIаране 25 гектара тIара рожь хьеккхар цу дийнахьа, нормах хьакха дезаш хиннар 20 гектар мара ца хиннача метте. Балха темпаш ди тIехь лакхлуш латт. ХIанзале чуийца даьннад 200 гектар гаргга долча лаьттан тIара рожь.

Коммунистически парте мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра, хьайбай боахам дегIабоалабара укх шера наьха санна дукха доакъар Iалаще лерхI колхозхоша. Цудухьа тIагIертта къахьег цар укх деношка.

О. КОДОВ.

КХАЬ ШЕРА КАРАГIДАЬННАРАШ

СЕМИЛЕТКА йолалуча ханна хьахилар вай мехка коммунистически къахьегама бригадайи ударникийи болам. Из болам хIанз а тоъал къона ба, цхьабакъда, дикача овлан тIара болабеннаб из, сихха дIаяьржай цун ткъовронгаш, хIьата коммунистически къахьегам бахьан долаш лоаттабеча къовсама летописа керда оагIув язъярца цар башхадика сом а беннаб.

Ше дIайолаеннача хьалхарча денношке а денз творчески, новаторски хьисап долаш, дуккхача шерашка Iоадаь дика мел дар шийна чулаьца яр из яхь.

Керда саг кхевара формайи методийи бIарччача комплексо, производство вIашагIйоллара структура дикагIча оагIорахьа хувцаро завода коллективага йиш хилийтар социалистически яхьа керда форма дIайолаеннача юкхье денз тоъал доккхий толамаш даха.

Лоадама ца юсаш цIенъяь дIаяьхар къахьегамей бытовойи эрисиплина телхаеш хинна моттигаш, дикка тоаделар завода балха деррига технико-экономически хьокхамаш. 1962 шера 24 май сийлахьа ди а хинна юкъедахар завода историна. Цу дийнахьа коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи 3-ча Республикански слете «Коммунистически къахьегама предприяти» яха сий дола цIи елар тха завода.

Республика общественни организацеша тха къахьегама ииттал лакха мах баро кердача тайпара бIарг лакханза далийтанзар тхо предприяте балха массе а оагIорахьа, оарцагIдаьхар керд-керда производства кхоачамаш лахеи царех пайда эцеи. Производства керттера кхоачам лоархI оаха заводе технически прогресс дегIайоалаярахи дIахо аргайоахаш тоаярахи. Алхха цхьан 1964 шерам укх шера бИъ беттам кара а дерзадаьI, кийчдаь мехкдаьттахошта дIа а деннад буровойш тоъал сихагIа вIашагIйохка йиш хулийташ болхлочунмехкдаьттахочун халача къахьегама механизаци еш, мехкдаьттай газовии скважинашта эксплуатаци яра процесс тоаеш дола кердача техника 19 тайпа.

Мехкдаьттахошта хов, бурувой насосах доахкача кхоачамбоацарех цаI — из лаьттан тIоа чIоагIа болчеи кIоарга бурув тохачен хана къаьстта а клапанаш сиха тишлуш хилар долга. Заводо хьалхагIа дуккха арахецаш хинна клапанаш цхьанна а тайпара дунен тIа лакхагIа йолча стандартий боарамца нийслуш яцар, уж сихха тишлора, царна меттел керда яраш увттае езаш хулар. ХIанз буровой насосий клапаний керда конструкци караерзаьй заводо — арахьара уплотнени а йолаш. Къьнарча конструкцех йолча клапанел 2-за чIоагIагIа я уж. Алхха цхьан «Грознефта» объединене гIолла лаьрхIача цо кходергда 122 эзар сом ахча.

ХIара шера дукхагIа хул заводо кхыча мехкашка дIакхухьийта продукци. Буровой оборудованена эша запасной оатхалаши инструменти тхогара дIайию Алжира, Афганистана, Пакистана, Болгаре, Венгре, ГДР, Югославе, кхыча мехкий мехкдаьттахошта. Белгалдаккха дезаш да, оаха кхыча мехкашка дIалхьийтача продукцена тхога цIаккха а рекламаци ена ца хилар.

Завода коллектив дика лоархIаю хIанз йистейоалаш латтача мехкдаьтта химе лоархIамерча гIишлоний объекташа Уфай, Полоцка, Рязана, кхычахьарча мехкдаьтта чакхдоахача заводаша деча заказех.

Завода продукци дунен рынка тIа яларо а Советски Союза тайп-тайпарча районашта кхухьийташ хиларо а тхо декхарийла ду арахецача машиний механизмайи дикал лакхъе, уж арахецарга дIабода мах лохбе, къахьегама овсарле лакхъе.

Уж декхараш кхоачашдара юкъе дикка доккха дакъа лоац завода рационализатораша. Цар творчество бахьан долаш шерра-шера безача маьхах йола Iалаьмате дукха материалаш кхою, къахьегама овсарле лакхлу, производства хьалаш тоалу.

Семилетка йолаелча денз завода новатораша 1144 рационализаторски предложени еннай, царех 730 балха юкъехьоргйолаш дIатIайийцар, хIаьта 640 хIанзле производствана юкъе а йихьа 991 эзар сом ахча кходаьд.

Завода коллективо де а доагIаш сий деш ба рационализатораш: Г. А. Савельев — инженер-технолог, Ю. А. Галустян — слесарь, Г. Г. Уаумов — мастер, дуккха кхыбараш.

Коммунистически къахьегама цIи лелаеча завода вахареи балхеи шераш белгалдоал технически прогресса новкъостал ду общественни формаш дегIаяьхка хиларца. Тха яц технически совет. Цун функцеш кхоачашъеш я тха общественни организаци — НТО Совет.

НТО Совет хьож заводе керда техника, хьалха латта технологи юкъеяхьара дешашка, рационализаторски предложенеш тIаэцаргья-эцаргьяц къоастаду, уж производствана юкъе мишта кхухь хьеж.

ЧIоагтIа теркам тIабохийт арахеца продукци дикагIа хилийтара. 1964 шера 2-за кIезигьелар продукци во я яхаш заводага уха рекламацеш. Цу гIулакха кIезига новкъостал даьдац ремонт еча оборудованена тохкамбара кийчъяьча стендаша а хIаьта иштта контрольно-измерительни лаборатореш вIашагIйохкаро а. КIезига сагото халои тIакхоачаяцар тхона ремонт яь даьннача турбобураша. Ремонтера арадаьннача турбобурашта завода хьалашка обкатка е торо хилацар, хIана аьлча цунна эша оборудовани яцар. Турбобура эксплуатаци еча хана буровой чура гучадувлар, хьалхагIа тхона уж довзаш хиннадаларе, тхога дIадоахалургдолаш хинна айпаш. Дукха къахьегеи низ тIабахийтеи бийзар болхлойи инженерийи турбобурашта тохкамаш дергдолча стенда проект оттаьяи из кийчъяьи ялалехьа. Цхьабакъда, хIанз ахац тхога турбобурашта ремонт во яьй яхаш рекламацеш.

ЗАВОДА партийни бюро болх беш я арахецача продукце дикалга хьожаш йола партийни комисси. Цхьаккха а брак йисац теркал ца еш, брак яьраша бехк ца беш. Брак яь болхлой брак ерий доска тIа боах, цигтача хьахьекхе хул брак ечо завода мел зе даьд.

Традиционни а хинна дIадахад заводе арахецача продукце дикал лакхъяр духьа деш дола месячникаш.

ТIахьожаш контролераш боацаш, къаьстта шоай мухьараш а долаш болх беш ба завода дуккха болхлой. Царех я слесарий-сборщикий бригада (бригадир Стукал), Панченко Владимира сварщикий бригада, станочникаш Трофимов, Кононенко, Буянов, дуккха кхыбараш.

Болхлой говзал лакхъяра аьттув болаш форма а, царна коммунистически кхетам балара пайда боалаш средство а заводера коммунистически къахьегама школа. Укхаза Iомаду конкретни экономика дешаш, коммунизм хьалъерий моральни кодекса лардаш, эргайоахаш тоаю производственни квалификаци, хьалха латта опыт дIа-юха эц. Коммунистически къахьегама школа занятешка дувц коллектива вахарца айхха дувзаденна дола дешаш: заводе къахьегама овсарле лакхъяра дешаш, къахьегама овсарле лакхъяра тха малагIа кхоачамаш да, завода марка хьакъехьара дешаш.

Заводерча коммунистически къахьегама школе хьалкхийнай боккъала а башхача пропагандистий калраш: Б. Ф. Шелдыбаев—инженер-конструктор, А. В. Антонов — цеха начальник, Г. Г. Парсаданов — керттера инженер.

ШОАЙ завод дукха еза болхлошта. Завод-беш, аьле безаме цIи йоакхх цар цунах. Хоза я тха заводе. Завода хьалхашка йоккха парк я, зизаш дагIа. ХIаьта завода территори сомий беш морг я. Уж гаьпаш дIаегIараш а дуккха езаш хьалкхеяьраш а тха болхлой ба. Щено а цхьалхо а я массайолча цехе. Оборудованена керда хьекха, болхлочун бIарг хьоасташ бос бола басар да. Дукха ха йоацаш чакхъяьннай месячник — производства культурага хьажар. Цехашта юкъе хьалхара моттиг лаьккхар № 2 йолча цехо, участкашта юкъе — котельно-сварочничо.

Тха дуккха а болхлой, шоай шар, къахьегам, общественни болх кхетамца цхьана тар а деш, производства кулгалхошка кхоачаш лакхбеннаб. ХьалхагIа слесарь хинна В. Я. Калугин хIанз мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха начальник ва. Дукха ха йоацаш мугIарера болхлой хинна Дынин, Неговора, Шепель, Соколов, Сидельцев хIанз технологически отдела инженераш ба.

Кердача коммунистически гIулакхий эIыргаш хIанзле а къаьгга гуш да тха заводе. Болх беча моттигашкеи бытовой помещенешкеи чIегаш ца доахкадеш тхо сайца дукха ха я, дуккхача цехашеи участкашеи кассир воацаш йиду алапи, сагото тIакхаьча новкъост завода коллективо теркал ца веш вита цхьаккха моттиг яц.

ХIаьта а, тхоай балха тIа мел дола кхоачамбоацараш дIадаьха даьннад ала йиш йолаш дий тхо хIанз? Дац. Оаха хIанз а цIенъяь дIаяьхаяц къахьегамеи бытовойи дисциплина телхаеш йола моттигаш, балха тIа ритмичность ца хиларах заводерча цхьайолча производственни цехий болх юкъ-юкъе сец, цхьаццаболча болхлоша брак еш моттигаш нийслу.

ХIанз тха декхар да уж кхоачамбоацараш дIадахар. Тхо дог тийша да низ болаши барт тайнеи йола тха коллектив шийна хьалхашка латтача дерригача декхарех дика лоархIаергхиларах.

П. ГРОМОВ,
Центральни ремонтно-механически завода воккхагIа вола инженер.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КЪОНАЧА КОММУНИСТИЙ ДУКХАГIА ТЕРКО

Вай мехка болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце хьалха латта, эгтара чIоагIагIа сакхетам бола нах шоай лоIаме вIашагIкхийтта йола советски халкъа тешаме авангард я Коммунистически парти. Халкъа юкъе дикагIа мел дар, толашагIа мел дар шийх доаллаш йолча цо ший мугIарашка хьаийбу халкъа эгтара а толашагIа бола, шоайх доахкача гIулакхашка диллача дикагIа бола нах шоаш хилар хьагайта халкъа къонгаши мехкарийи. Парте хадданза йоакхо ю КПСС члена сий лакхдара.

Укх тIеххьарча хана Сунженски районни партийни организаци дикагIа йоакхо е яьннай шоай кулгашца материальни рузкъа хьадеш бола нах ший мугIарашка хьалхарча аргIанна хьаийбара, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш чакхъяхара производстве лоаттабеча къовсаме коммунистий лоархIам лакхбара. Парте райкома хьадда болх бу парте хьаийбеш болча нахага индивидуальни хьажара принцип цIенхаштта леларa, къона коммунисташ идейно чIоагIбара а царна кхетам балара а. Парте райкоме вIашагIтелла болх беш я къонача коммунистий школа. Укхаза цар Iомаю парте программеи Устави, КПСС-а лакхохьарча органий решенеш, парти вIашагIйоллара дешаш, царна цига еш тайп-тайпарча темаех лекцеш, докладаш ю. Школе коммунисташта къамаьлаш ду партийни советскии балха йоккха опыт йолча партийни а советски а болхлоша. Масала, парте райкома хьалхарча секретара нов. Варлашкина царна йийцар партех бола марксистко-ленински хьехами из дегIабари яха лекци, районе хьалха латтача боахама — «Победа» яхача колхоза партийни организаце кулгалхочо нов. Яшхайлевас йийцар коммунистий лоархIам, цар бокъонаш, декхараш дувцаш йола лекци, хIаьта коммунизм хьалъечун моральни кодекс яхача темах къамаьл дир парте райкома болхлочо Орцханова.

Къонача коммунистий школе занятеш бетта цкъа ю. Парте члений кандидаташ болча наха коммунистически кхетам дика лу школо.

КПСС члевалла ра гIерта хIара саг бокъонца вовза йиш хулийт партийни организацега КПСС уставах оттаьча стажо. Парте Устава тIа аьннад: «КПСС члений кандидат волча хIара саго партийни организаце берригача балха юкъе дакъа лоац», хIаьта из яхилга да парте члений кандидат идейни чIоагIвала, партийни порученеш йиза кхоачашъе, къахьегача ше кхо ца веш хьокхаме хила из декхарийла хилар. — Уставо иштта дIадехараш парте члений кандидата кхоачашдара юххьанцарча партийни организаце хIара денна болх бе беза къонача коммунисташца. Парте члений кандидаталла хьаэцар членалла дIачувала боаккха хьалхара гIа мара бац, цхьабакъда, района цхьайолча юххьанцарча партийни организацешка хIанз а во новкъостал ду къонача коммунисташта цар тIехьа тIабоагIа гIа баккхара. Масала, «Ассиновский» совхоза, «Коммунизмага бода никъ» яхача а Орджоникидзе цIерахча а колхозий партийни организацешка ба кандидатски стаж тIехъяьнна къона коммунисташ. Из да царна юкъе боагIаш бола кхетама болх ца бар.

Цу тайпара кхоачамбоацараш доахкаш я Сунженски наькъа-эксплуатационни участка юххьанцара партийни организаци а (секретарь нов. Ермолов). Укхаза кIезига терко ю къона коммунисташ идейно дегIахарe царна кхетам балареи. Дукха ха йоацаш укхаза болх беш вар 1961 шера денз парте члений кандидат волаш хьавоагIа тракторист Мишин. ВIалла а ла йиш йолаш дац партийни организаце иззал ха йоакхаш парте члений кандидаталла саг лоаттавелга. Парте нах хьаьцара гIулакх тесса леладара наькъаца мара дашха доагIаш дац из хIама.

КПСС ЦК-а мартовски Пленуме аьннад юрта боахам лакхбара лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIаре латт колхозийи совхозийи партийни организацеш. Цудухьа юрта партийни организацеш декхарийла я ший члений цIи денна лакхъяра, коммунистий авангардни лоархIам лакхбара йоакхо е, хIара коммунист идейно боккха сакхетам болаш, хьинаре, гIулакхана саг хургволаш хIама де. Цунца дувзаденна хьадда дIадаккха дезаш да КПСС-а мугIараш шердара гIулакх бе-башха ца хеттилга. Белгалдаккха доагIа Сунженски района цхьайолча юххьанцарча партийни организацеша шоай мугIараш шердара тIехьара къовсам ледара лоаттабеш хилар. 57 юххьанцара партийни организаци йолча районе дIадахача шера берригa а 72 саг мара парте хьаийцавац. Цхьабакъда укх шера дикагIа бу из болх цу организацеша — шу доладеннача хана денз 53 саг парте хьаийцав.

Партийни бюрои партийни собранешкеи дувцаргдола дешаш кийчдеча къона коммунисташ юкъеозаро доккха новкъостал ду царга балха юкъе дикагIа дакъа лацийтара, коллективе латтача гIулакхий хьакъера цар бехктокхам лакхбара, из къоначa коммунисташа партийни балха юкъе хьинаре дакъа лацара школа я. Цу тайпара болх дика беш дикка юххьанцара партийни организацеш я районе. Масала, ЦIеча Эскара цIерахчеи «Победа» яхачеи колхозий партийни организацеш. ЦIеча Эскара цIерахча колхоза партийни организаце (секретарь нов. Васильков) дика чакхйоах собранеш, царна юкъе хьинаре дакъа лоац дуккхача коммунисташа. Колхоза партбюрос тIайийца решенеш кхоачаш мишта ю хьожача балха юкъеува къона коммунисташ. Иштта собранеш дика чакхйоахаш хиларахи решенеш мишта кхоачашъю хьожаш беча балхахи дика школа хиннай къонача коммунисташта.

Цу организаце сий лакхлуш хиларах цун болх дика, хьинаре леларах дувц цун мугIараш шерлуш хиларо. Ер шу доладеннача хана денз парте члений кандидаталла хьаийцав цига ялх саг. Царех ба коммунистически къахьегама ударникаш бола трактористаш Болдыреви Катасонови.

Къона коммунисташ идейно дегIаахара хадданза йоакхо ю партийни организацеша, партийни порученеш тел, цар шоай гIулакхацара а политически а говзал лакхъяра тIехьа болх бу. Масала, партийни организаце трактористa Болдыревна тIадиллар колхозе дуккха трактористаш ца тоъаш хиларца дувзаденна массехк сага трактор леларa болх Iомабелга. Шийна тIадилла из гIулакх сийленца чакхдаьккхар къонача коммуниста. КПСС члений кандидат волча комбайнеро Пархомина трактористa говзал Iомайир. Дукха къона коммунисташ ба агитатораш болаш. Масала, свинарка Калерова Нина, лаборантка Орлова Надежда, мугIарех вола колхозхо Ким Илья, кхыбараш.

Къонача коммунисташта кхетам балара болх берригa а партийни организационни балха боарамах тийша ба. ХIара партийни организаци декхарийла я парте хIара член ше леладеча гIулакхашца а ше беча балха тIехь а коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара доккха новкъостал деш хилийта.

М. АУШЕВ.

Сурта тIа: каменщик Дербасов Александр.

Е. Недеря сурт.

Дукха ха йоацаш СМУ-9 гIишлонхоша хьал а даь дIачуделар Черноречье яхача поселке 64 квартира йола цIа. Из хьалдоттача хьинар кхо ца деш къахьийгар Даимов Иван Кузьмича кулгалдеча коммунистически къахьегама цIи лелаеча каменщикий бригадо. ХIара смена норма тIеххкхоачашъярца белгалваьлар каменщик Дербасов Александр.

ХIанз бригадо хьалдеш да керда цIа. Кастта цу чу баха дIачугIоргба итташ дезалаш.

ПРОПАГАНДИСТА ФРОЛОВА ОПЫТ

Теоретически семинаро йиш хулийт марксистско-ленински теори кIоаргга Iомае, шийна ховчох коллективаца дагавала. Шоаш къаьстта Iомадаьр мел кхетадаьд довза йиш хул дешаш барий семинаре собеседовани еча хана. Цул совгIа уж Iомаду шоай уйлаш форма йолаш чIоагIъе, теоретически дешаш къувса.

Фролова семинарски группа 22 сагах латташ я. Царех дукхагIбараш парте боаца нах ба. Группацара дукхагIбараш завода инженерно-технически болхлой ба. Массехк шу да уж цу группе бола.

1963—1964 дешара шера цу группо Iомадир экономика, кердача техника, мехкдаьтта чакхдаккхара технологе дешаш. Укх шера цо Iомадаьд коммунизм хьалъяра теоретически дешаш. Планах Iомае езаш яр ерригa 8 тема. Дешара шу чакхдоалаш семинарски занятешка Iомайир КПСС ЦК мартовски Пленума материалаш. Нах дика хьа а ухаш ханханнахьа йора занятеш. Дешаш дувцача дика дакъа лоацар ладувгIараша. ДукхагIбарий дика оттаьь конспекташ яр. Масала, П. О. Дыдынске, А. В. Кучинай, Н. Д. Телегина, кхычар. Цар тешал ду ладувгIараш дешара чIоагIа терко еш, деша безам болаш хилара.

Семинарски занятешка собеседовани еча хьинаре дакъа лоац ладувгIараша. Семинарски занятеш дика чакхъялар дуккхача даькъе пропагандист дика кийчвенна хиларах тийша да.

П. К. Фролов уйла тIайохийташ, цIенхаштта кийчлу занятешка. Цо кIоаргга Iомаю первоисточникаш, марксизма-ленинизма классикий произведенеш, художественни литература, текущи политика дешаш, КПСС съездийи Пленумийи материалаш.

Ше из Iомадеш пропагандиста опыта ю семинар чакхъяккхара йола методика, хургйолча заняте план Iомаеш йола материал вахарца, тахановца ювза гIерт из. Пропагандиста цунца ладувгIарий уйла тIайохийт общественни вахара кердача яленей творчески анализ яра, цо новкъостал ду дешарашта Коммунистически партеи советски правительстваи решенеш кIоаргагIа кхетаяра.

Таханарча вахара темаш Iомаеча хана ладувгIарий уйла завода, цеха, установка декхарашта тIаерзаю. Цул совгIа гойтара пособех пайда а эц цо. Из да: заводе партийни болх общественни хьисапе бар, партийни мугIараш шердалар, коммунисташ производственни участкашка дIанийсбар, и. кх.

Семинар хила дукха ха хьалха Фролова дешаш барашка дIадовзийт цига дувцаргдола дешаш, индивидуальни консультацеш ю, эшаш дола литература дIаоал. Цкъаза дешаш барашта задани лу цо семинаре ешаргйолаш реферат кийчъе аьле.

Коммунизм хьалъяра планаш увттаю парте объективни экономически законаша дIадехарашка хьежжа.

1959—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шера план вай мехка коммунизм хьалъяра цхьа дакъа да. Цо белгалдоаккх, шоаш тIайийца социалистически декхараш кхоачашдеш завода болхлоша йоккха къахьегама котало яккхар, валовой продукци арахецара шера йоагIа план 1964 шера 16-ча декабрей хIаьта ялх шера план 10 октябрей кхоачашъяь хилар.

ДIахо пропагандиста дIадовзийт заняти фу дувцаш хургья: советски халкъа хIама хьадеш доаха къахьегама толамаш дIадовзийт социалистически общественни система капиталистическичул тIеххилар, коммунизм хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсама керда этта закономерносташ дIайовзийт.

Заняти йолаялалехьа оала дош хоам бар мо хIама мара дац. Керттердар да ховр, Iомадаьр вIаши довзийташ дешаш бараша заняте ду къамаьлаш.

Пропагандиста дувцаргдола дешаш берригнешта хьалхашка отталу. Нагахьа санна цу дешай хьакъе къамаьл де безам бараш дукха хуле, тIаккха цо къамаьл де дош лу наггахьа мара къамаьл деш воацачоа. Вокхарна тIадулл цунга дика ладувгIар. Къамаьл даьчо ца хьоахадеш дисар дувцийт ладувгIарашка. Цу тайпара дувцаш дола дош массе оагIорахьа дизза доаш. ХIаьта цхьабарашта заняте къамаьл дергдолаш задани лу пропагандиста, хIана аьлча из ца дича къамаьл дара тIера боацараш а нийслу, масала, М. М. Григорьева, В. Я. Курпилянская, кхыбараш.

Заводера партийни мугIараш мишта дегIадоагIа, коммунисташ производственни участкашка мишта дIанийсбаьб дувца тIадиллар цо коммуниста О. Г. Ярошенкена. Цу тайпара дешара дукхагIа теркам тIабохийт Фролова семинарски группе дешарий.

Семинар йистейоалаш Фролова дувц ерригача занятех лаьца, белгалдоах тема Iомаеш гучадаьнна дикадар а кхоачамбоацараш а, цу темах лаьца деша деза художественни литература могаду, хьажа веза кинофильмаш довзийт, тIехьа-тIайоагIача заняте тема, из маца а мича а хургья дIахойт.

Семинара берригa болх нийсбу цига дешаш волчо ший дешар хадданза вахарца, коммунизм хьалъяра практикаца бувзам болаш хургдолаш.

А. ГУМНИЦКАЯ,
тха штате йоаца корреспондент.

ШЕРДЕ КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ МУГIАРАШ

Юртарча библиотекай методически центр хинна дIаотта еза районни библиотека — иштта да библиотека заведующе нов. Тураевас ший болхлошта хьалхашка оттадаьча декхарашта юкъера цаI. ХIанз библиотека болхлой керттера декхар да КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш наха дIайовзийтар.

Уж деррига декхараш кхоачашдара дикка къахьегаш я библиотека барт тайна коллектив. Царна юкъеца къаьстта болгалбаха беза Л. Нальгиевай А. Иносаламовай.

Каст-каста фермашка, бригадашка ухаш массанена дIахоаш книжкаш дешаш хул библиотека болхлой.

Юртбоахама къахьегамхоша кхаш ка болх беча моттигашка дIа а ухаш царна гIулакх деш я книжкаш дIаюха кхухьа передвижка.

Кердача литературана пропаганда яра обзораш ю библиотека болхлоша. Ведана №№ 1, 2 йолча библиотекашта даим методически разработкаш телаш, тайп-тайпара плакаташ кийчдеш дикка новкъостал деш хул уж. ХIаьта районни библиотека передвижка слюдяной фабрика болхлошта гIулакх деш я.

У. ТУЛАЕВ.
Ведана района культура отдела инспектор.

ПЕНГАЗЕТИЙ БОЛХЛОЙ СЕМИНАР

Дукха ха йоацаш парте Ачхой-Мартана райкоме пенгазетий болхлой семинар хилар. Пенгазетий редактораш, редколлеге членаш, партийни комсомольски организацей секретараш, общественни корреспондентaш, кхыбараш бар укхаза гулбенна.

«Къахьегамхошта коммунистически хьехам балара пенгазетий лоархIам» аьннача тема доклад йир парте Ачхой-Мартана райкома секретара нов. В. Починкинас.

Ше къамаьл даь йистейоалаш нов. Починкинас аьлар: июнь бетта районни газета редакце пенгазета общественни корреспонденташта лаьрхIа школа хьаелларгья.

«Ленинизма байракх» яхача районни газета редактора заместитела Д. Гериханова «Лермонтовский», «Новосельский», «Орджоникидзевский», «Самашкинский» яхача совхозашка, цхьайолча учрежденешка, школашка арадувлача пенгазетий выставка обзор а яь дикагIа дола пенгазеташ белгалдаьхар.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Грознерча Старопромысловски района промышленни предприятешта юкъе къонагIчарех я «Электроприбор» яха завод. Цхьабакъда, доахача къахьегама толамашка диллача района предприятешта юкъе хьалха латтачарца я из.

ХIанзлехьа завода коллективо даьхача толамаша хьахьокх тIайийца социалистически декхараш цо лийрхIачул дуккха хьалха кхоачашдергхилар. Валови продукци арахецара биъ бетта план ханал хьалха кхоачашйир коллективо, планал совгIа арахийцар итт эзар сома маьха продукци. Арахецача продукцега дIабода мах планах лаьрхIачул совгIа лохбарах пачхьалжхенна баь пайда диъ эзар сом да. Укх бетта кхы а дикагIа къахьегаш ба завода болхлой. Валови продукци арахецара ткъаь ден план тIеххкхоачашъяьй цар.

Хьинаре къахьег завода изобретателашеи рационализаторашеи.

Укх шера хьалхарча биъ бетта план 156 процент кхоачаш а еш балха юкъейихьай цар итташ рационализаторски предложенеш. Цар баь пайда 5203 сом ба. Дика къахьийгад болхлоша тиша аьшк гулдеча а. Шоашта енна задани 108,9 процент кхоачашъяьй цар. Иштта дика къахьегарах укх шера цIаккха карара йоалийташ района райисполкома карара кара тела цIе байракх делаю завода коллективо.

Мишта вIаштIехьдаьннад завода коллектива иштта лакха толамаш даха? Цар лард я завода участкашка, цехашка яьржа социалистически яхь. Нийса вIаштIехьбаьккхаб болх. Цу даькъе хьалха латт шоллагIча цеха мастера Кривцова Анатоле кулгалдеча пластмассови участка коллектив.

Пластмассови участка беча балхага хьежжа мара дIабаха йиш яц сборочни участка коллектива болх. Электроприборашта тIайохка корпусаш кхоачамболлаш цар кийч ца йича болх боацаш багIа безаш ба сборочни участка болхлой. Из дика кхетаду пластмассови участка болхлоша.

Шаккха йисаяц цар сборочни участок болх боацаш.

Пластмассови участок хьалха дIаяхача хана тIехьаюсачарех яр. Цига балха хьожавир къона мастер нов. Кривцов. Цо дика вIаштIехьбаьккхар участка болх. Дукха ха ялалехьа кхыча участкашта а хьокхам болаш болх бе яьлар коллектив. Валови продукци арахецара пхе бетта план хIанзлехьа кхоачашъяьй цо.

Московскии ленинградскии предприятей болам хьал а лаьца арахецача продукце дикал лакхъяра а чIоагтIа къовсам лоаттабу пластмассови участка болхлоша. ХIара шинардийнахьа дикалла ди хул участке.

Участке болх беча кхаь сменана керте латташ ба наладчикаш. Смена йистейоалача хана цо мел болх баьб хьож уж, кхоана бе безача балха задани лу. Хьалха зIамига ремонташ йора инструментальни участка коллективо, хIанз наладчика нов. Бондаренко инициативах ремонт шоаш ю сменаша. Цо торо хулийт дукха балха ха кхое, 100—120 кожухаш планал совгIа хьае.

Иштта дика къахьегаш я нов. Гребнева Нинас кулгалдеча сборочни участка коллектив. Пхе бетта план цо а хIаналехьа кхоачашъяьй. Къаьстта дика болх беш ба цу участкашка нн. Новоялдова, Гранкина, Дроздова, Симонова, кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛАРАХ

29 апреле «Сердало» газета тIа кепа техача «Антипяти кхыбараши» яхача корреспонденце тIа дувцар № 2 йолча Грозненски пассажирски автохозяйства шофер Антипят Владимира пассажирашкара наькъах доагIаш дола ахча хьа а ийце билеташ телацар, яхаш.

Цунах лаьца автобусни парка начальника нов. Гуркина тхога хоам бу:

«Финансови дисциплина телхаяр бахьан долаш шофера Антипят Владимира чIоагтIа бехк баьб».

* * *

«Классах спортзал яьй» яхаш дувцар газета 51-ча номер тIа араьннача корреспонденце тIа. Наьсарерча бархIшерарча школа спортзал яц, физкультура урок духхьал классе ю дешархоша, школе хинна спортзал пенаш а лийлха латт, йоахар автора.

Наьсарен районо заведующе нов. Арсельгова цох лаьца тхога язду:

«Наьсарерча бархIшерарча школа керда спортзал хьалъе ахча хьахеца лаьрхIад Наьсарен райисполкомо».

ИЗ ТАЙПА ХАЛКЪ ЭШАЛУРГДАЦ!

Демократически Республика Вьетнам. Цу башха-дикача мехкагахьа, цун турпалча халкъагахьа тахан бIаргаш лекх лаьттан тIарча цIена уйла мел йолча наха...

Сай балхаца дувзаденна хиларах каст-каста Вьетнама дуккхача районашка хиннав со, къамаьлаш даьд болхлошца, ахархошца, интеллигенцевикалашца. Царех хIаране йоахар:

— Тхона, вьетнамцашта лов кортамукъа хила а къахьега а, тхоай хьаштдолча бесса даха а. Агрессорий цхьанна а кхерама могаргдац цу уйлан тIара тхо даха. Цудухьа тоъпаш кач а эхка тахан оаха къахьег дуга дIадувш а из чуэцаш а, цудухьа халкъа ополчене мугIарашка увтт кагирхой шоай лоIамах.

Тахан ДРВ городаши юрташи тIема кийчо яь я. Массанахьа сангараш яьхай, хIара цIагIа хIана яц аьнна — бомбоубежища. Улицашка — тIема кхоачамца кийчъенна ополченций отрядаш. Бакъдар аьлча, наха чIоагIа хала да, къаьстта а американски стервятникаша бомбаш чуеттача районашка. Укхаза болх бац са белгало йоалача е геттара баьде йийрзача сахьаташка мара. Городийи юртийи улицашка дийнахьа нах хилац.

Вьетнамски халкъо чIоагIа хам бу советски халкъа шийна деча новкъостала, хIаьта вай специалисташа вежарий санна ба уж. ДагIйох цхьа эпизод. Цкъа климатологаца Шахновичаца цхьана Фу-То яхача городедахьхкар тхо. Деррига оаха цига даькхар ши ди мара дацар, хIаьта мел тешаме доттагIий хилар тха! ХIаьта тхо дIадаха аьнна кийчденнача хана, цIаьхха цхьан цIагIара хьаара а едда йоIо тхох хIаранена делар пальма гIаьнех дийца цхьаьнца тускарг. Талмачал деш волча До Динь Вина аьлар, из тхо викалаш долча сийлахь-боккхача мехка сий а деш денна совгIат да.

Мадарра аьлча, керттердар уж совгIаташ а доацаш, Вьетнаме венача хIара советски сага еш йола йоакхоиг цунца леладу доттагIлен гIулакхаши да. Дуккха бетташ дIадихьад аз сай новкъосташца цу мехка, укхаза массахана а тхоай дезала юкъе санна хетар тхона.

Ма боккхача безамца кхача гIерт къахьегара тIера дола вьетнамски халкъ Iилманга а, дешарга а. Кагий нахи мехкарийи кийча ба сахьаташ доахаш книжкаш тIа багIа, ди-бийса доаккхаш лабораторешка болх бе. Са йийлар метеослужба болхлошта агрометеорологе курсах лекцей цикл еша. Массаза а теркаме хулар ладувгIараш, кIоаргга ха гIертар СССР-е, кхыча мехкашка агрометеорологе гIулакх мишта лел, дукха хаттараш дора.

Вьетнама метеорологий съезде дакъа лоацаш хиннарашта аз дийцар коммунистически къахьегама цIи лелаеча дикагIча вай метеостанцей балха методий хьакъехьа. Цунца чIоагIа безам хилар съезде дакъа лоацаш хинцарий. Цар лаьрхIар республика метеорологически служба болхлошта юкъе социалистически къахьегама коллективаш яха цIи яккхара тIехьа яхь йоаржаелга вIашагIдолла.

Цу бакъдараша кIоаргга тешал ду, цу саготача деношка баха, болх беш бола вьетнамски новкъостий сатем болаши беха боацаши хиларах. ХIанз къаьстта гучабоал шоаш котбаргхиларах бола цар кIоаргга тешам. Маьршача юрташкеи городашкеи варварски бомбардировкаш ешшехьа а, вьетнамски халкъо хьалъю заводаш, фабрикаш, шоай мохк эргабаьккха тоабара майрра планаш а увттаю.

Р. КИБАРДИН,
инженер - агрометеоролог.
(АПН).

Ханой—Москва.

Жаларгара — йизза кийчо

Укх шера бІаьсти гайна а шийла а лларах жа ларга деза ханаш тІехьаяьлар. ХІаьта жа ларгара болх, массанена а ма харра, йоккха а бехктокхамера а кампани я. Дуккхача хьале дошо хьоаса болх лерттІа вІаштІехьабаьккхаи цІенеи гулбарга хьежжа хургда колхозийи совхозийи кассашка хьачудоагІа ахча.

ХІанз 240 эзар гаргга устагІа ларгба безаш я Шелковской района колхозаши совхозаши. Аллха цу цхьан цифро а дика хьаьхьокх жалоргарийи гІонна болча болхлойи къахьегам дукха а чІоагІа низ тІабахийта безаш а хилар. Района боахамаш мишта кийчденнад из бехктокхамера компани чакхъяккха?

Жа ларга кийчо яра гІулакх дика вІаштІехъдаьккхад «Коммунтерн» яхача колхозе. Цу боахамера ларга безаш 27 эзар устагІа ба хІанз. Коминтерновцаша царна тІера даккха лерхІ 1300 центнер гаргга е 600 эзар сома мaьха дитта тха.

Жа ларга кийчо е болабелар укхаза апрель бетте а денз. ХьалхагІе а тоа а яь, кийчъйир жа лорга агрегаташ. Іалаш а даь дІаоттаяьяр машинкаш, кІодарч ирду чархаш, электромоторчикаш.

Колхоза правлени парткоми цхьана хиннача совещане отта а яь чІоагІъяьй жа лоргарийи гІонна болча болхлойи спискаш, ларга тІакхувларгдолча Іулий аргІа оттаеш йола график. Хьадхарча аргІанна укх ах шера ларга лерхІ дукха лаьрхІа дІачулургдола жа Іулаш. Жа лоргача агрегата начальникалла хьожаваьв опыт йола колхоза механизатор Александр Викторович Шаповалов. Жа лоргача пункте хьалхагІе а жа ІотІадахка падлараш, жа лоргараш тІалатта ардакхаш техай, жа лоргача аппараташа болх мишта бу хьежаб. Шенна кІир а теха сийрдаьккха латт жа лоргаргдола отар. Нагахьа санна йоачан хуле а аьнна 800-1000 устагІа чухошаргболаш тхов-кІийле яьй.

Колхоза правленеи парткомои чІоагІа йоакхо ю укх гаргтарча деношка жа ларга болалургбарий а. Тоаль, кІир теха, къахьегамхой хьачуьца мара ца безаш кийч а яь латт паргІата, сийрда помещени. Жа лерга даллалца кхоза даа дІайха хІама хулийтаргда. СалоІача хана жа лоргарашка йиш хургья радиоприемникага ладувгІа, телевизорга хьажа.

Колхоза парткома плана юкъедиъаьд жа лоргача хана болхлошта беседаш ергйола, массанена а хозаш газеташ дешаргдола, «Къахьегама листокаши» «Листокаш-молнеши» арахецагрйола партийно-комсомольски группа вІашагІоллилга. Цул совгІа, парткомо лаьрхІад жа лоргача пункте моттигерча художественни самодеятельностаца дакъа лоацарашка концерташ увттадайтилга.

Т. НИКОЛАЕВ.

ТХА РУЗКЪА

Тха управленерча боахамий укх шера ларга безар 147 эзар совгІа устагІа ба. ЧІоагІа бехктокхамереи халеи болх ба бе безар.

Жа ларгара кийчо яра гІулакх во латтац «Терский» яхача жа леладеча совхозе. Укхаза жа лорга пункташ кийчъяра балха кулгаллеш ва опыт йола механик Александр Васильевич Сальников. ШоллагІча отделене ларга жа чукхувларгдола отари гІонна йола помещенеши хІанзале а кийчъяь яьннай. Жа лорга пункт кийчъяь йоалаш латт. Майски хуторе. Цу тІа а, лерга даьнна тха классаш увттаеча истола тІа дІатІакхахьара болх транспортни лента новкъосталца механизаци еш ба, хІаьта кулгашцара къахьегам цо дикка аттача а боакх.

Ленина цІерахча юртбоахама артеле ларга безаш 41300 устагІа ба. Из болх дика чакхбаккхара боахаме кийчъеш кхо пункт я. Жа лорга пункт эггара районе дикагІа кийчъяьй Селиванкина хуторе, жа-товарни ферма заведующи Колесников Василий волча. Цо чІоагІа терко ю жа ларгара еча кийчон. Жа лоргаргдолча отар чу бокъонца нийс а яь, дІаоттаяьй жа лорга 30 машинка, кІодарч ирду чархаш. Цу тІа а, ерригача оборудоване болх мишта бу хьожаш чакхбаьнпаб. Пункта штат вІашагІтеха яьннай, жа ларга опыт йоккха йола болхлой хержаб.

Жа лоргаргдола пункт во кийчъяьяц Станковски хутора районе а. Цхьабакъда, хІанз укх сахьата кІезиг-дукха тІехьдаьннад Поплутин Ивана кулгалдеча жа-товарни ферме жа лоргача пункта оборудовани вІашагІйоллилга. Укхаза хІанз а дІаоттадаь даьнпадац жа лоргача машинкай мотораш, кІодарч ирду чархаш. Уж кхоачамбоацараш укх деношка цІендаь дІадоахаргдолаш да.

С. ДЖИКАЕВ.

Наурски района юрта боахама производственни управлене керттера зоотехник.

КЕРДА МОЛДАВСКИ ТРАКТОР

КИШИНЕВ. Опыта арахеца Т-54С яха массехк трактор ВІашагІъелла яьннай Кишиневски тракторо-сборочни заводе. Свекла тІайолча кхашка деча балхашта лаьрхІа я машина. Кердача трактора даьча тохкамаша хьахьекхад Липецке арахецача иззамо йолча тракторал из толашагІа хилар. Болх беча хана сахьата 10 километрга кхаччалца масса лела йиш йолаш а липецки трактора ах тонна хІана яц аьнна яйгагІа а я керда трактор. Нагахьа санна эшаргхуле, 200 миллиметр шерача гусеница метта кхо бІаь миллиметр шера гусеницаца шийттара оттае йиш я водитела. Татанеи йовхалаи изоляци яь йола аьшка кабина йІоахъеши фо доагІаши я.

КЕРДАЧА ДЕШАРА ШЕРА ШКОЛАШ КИЙЧЪЕ

1964/65 дешара шу чакхдала дукха ха йисаяц. Бераш дешара цІахецача ханага ца а кхоачадеш хІанзае а кердача 1965/66 шера лешара кийчо яр бокххача лоархІаме да. ДукхагІа йолча районашка из гІулакх дика дІадоладаьд. ХІанзале а школашта ремонт яра эша материалаши доагори Іалашду цар.

Цхьабакъда, цу лоархІамерча гІулакха йоаттІаш йола терко яц дуккхача районашкарча школай кулгалхоша.

Укх шера республика юкъерча школашка деша вагІа 240 эзар саг. ХьатІадоагІача шера 20 эзар гаргга дешархо тІакхетаргва школашка. Духхьал цхьан цхьоалагІча классашка 30 эзар гаргга дешархо хьаэцаргва. Цу даннеша хьаьхьокх хьатІадоагІа дешара шу хала хургдолга, хІаьта школашкара болх бизза толаме кхоачашбар, школаша шоай ханнеи кийчо дика яроп ходадергда.

ТІадоагІача дешара шера юххьанцарча массехк школах бархІшерара школаш хургья, хІаьта бархІшерарча 10 школах — юкъера школаш. ХьатІадоагІача шера кхы а 15 керда школа хьатІаергья вай республике.

Ишта керда школаш хьалъергья Советске, Наурски станице, Орджоникидзе цІерахча совхоза чуйоагІача поселке, АтагІа, кхыча юрташка а.

Тоъал дукхагІа хургба сайрийнарча (сменни) школашка заочно деша дешархой.

Цу дерригача гІулакхаша бехктокхамера декхараш оттаду школай директоражта, хьехархой коллектива хьалхашка.

ТІехьа ца доахаш классни помещенешта, оборудованешта, учебни мастерскешта, спортивни залашта, коарча гІирсашта ремонт е декхарийла ба школай директораш.

Доагор, учебникаш, гойтара пособеш, йоазон мел эшар Іалашдара ханнахьа йоакхо е еза.

Кердача хьехархошта баха цІеноп кийчде декхарийла ба юрташкарча школай директораш. ХьатІадоагІача кердача шера цхьаккха а бер, къаьстта йиІигаш дешара юкъе озанза дусаргдоацаш деша даха ха йола бераш хьалхе а дІаяаде деза. Чакхдоалаш латтача дешара шера итогаш ювцанза яргъяц укх дешара шера балхаца хинна кхоачамбоцараш кхы нийсдолийтаргдоацаш белгалдаха деза хьехархой коллективаша.

Хьехархо биззача кхоачамца школе воагІаргволаш хьехархой собранешка учебно-плановни програмно-методически дешаш къоастаданза даргдац.

ХІанзлехьа а ер шу чакхдалалехьа партийни советски организацешка дувца оттаде деза кердача дешара шера кийчо яра дош.

Бокххача лоархІаме-да школах лола дешаш къоастадеча общественность, къаьстта дешархой дайноаной юкъеозар.

Соахка школашта ремонт еча берий дай-ноаной юкъеоза вІащтІехьдаьлар цхьаболча школай директорий.

Белгалдаьлар дай-ноаной а болаш яь ремонт дикеи сихеи чакхйоалаш хилар.

Нохч-ГІалгІай книжни издательстваи книжкаш дохкача организацейи бехках, ер дешара шу дІадолалуш цхьайолча районий юххьанцарча школашкара дукхагІа бола дешархой учебникаш доацаш бисар. Масала, Сунженски райпотребсоюза складе даьдар цхьоалагІча класса дола нохчий металла дешареи грамматически упражненейи 500 книжка, шоллагІча класса дола книжка, Урус-Мартане, ишта республика кхыча райпотребсоюзашка.

Мах беча пункташка хьалхе а кхоачам хиллал учебникаш дІакхоачийтаргдолаш респотребсоюзеи книготоргеи организацешца чІоагІа барт бе декхарийла ба школай директораш.

Из лоархІамера гІулакх тІехьа ца ха йиш яц. Дешара шу доладенна дукха ха яьначул тІехьагІа Наьсарен, Урус-Мартана, Шелковской райцентрашка учебникаш кхачийтар санна дола гІалаташ кхы юха дувлийта йиш яц. Ханнахьа школашка дІакхоачаргдолаш гІалгІайи нохчийи меттала книжкаш арахецаш я хІанз Нохч-ГІалгІай книжни издательство.

Даим, хІара сахьата школана новкъостал лоаттаде деза комсомольски организаце. Комсомола балха керттера гІулакх хила деза цох а.

Тоъам болаш хьехархой бацар укх шера юрташкарча школашка. Дукха моттигаш нийсъеннай шоай низ кхоачаргбоаца урокаш хьехархоша хьатІанйеш. ХьатІадоагІача шера дешархой дуккха дукхагІа хургба. Из бахьан долаш дика квалифицированни кадраш кхоачам балла ца хуле школаш халача хьале хургья. Цу духьа хьехархой кадрашца школаш Іалашъяра хІанзалехьа йоакхо е еза районошеи школа директорашеи.

Хьехархой квалификаци лакхъеш курсашкеи семинарашкеи 200 саг кийчве лаьрхІад укх шера.

Хьехархой практикана юкъе яхьа еза дикагІа болча хьехархой опыт. Из декхар хьехархой говзал лакхайоахача института тІадуж. Дикача толамашца курсаши семинараши дІаяхьара хІанзалехьа а кийчоянза яргъяц институт. Дика вІаштІехьъяьха хила еза курсашка хьехаргйола программаши плапаши.

Укх шера республика школашка 1620 къона хьехархо хьожаверґва, царна юкъе педагогически институташ яьха 300 хьехархо а волаш.

ХьатІабаьхха хьехархой балхаш тІа дІачІоагІбара дукха болх бе безаргба моттигерча партийни, комсомольски, профсоюзни организацей.

Юрташкарча школашкара дешархой успеваемость во я. Из хьаьхьокх кхоалагІча четверта итогаша. Къаьстта во я юххьанцарча школашкара успеваемость.

Ерригача республике соахка 19800 дешархо чувисар шоллагІча шера.

ШоллагІча шера чубусараш кІезигагІа хилийта беррига низ тІабахийта беза хьехархоша. Духхьал хьехархочо ший говзал лакхъяра низ а хьинар а ца кходеш болх беш хиларга хьежжа толамца чакхдоаккхалургда из гІулакх. Цхьабакъда, городерча школашка кІезига бац бокъонца бола шоай балха говзанчаш — хьехархой.

Школай директораша пайда эца беза цар балха опытах. Цхьа бер шоллагІча шера чу ца дусаш эзараш хьехархоша чакхдаьккхар дІадаха дешара шу. КІезига дийцадац вай газеташа цу хьехархой балхех лаьца.

Юххьанцарча школашка хьехар дика вІаштІехьдаккхара боккха теркам тІабахийта беза районошеи школай директорашеи.

Цунца цхьана ала доагІа, республика дуккхача школашка кхетама балха боагГІаш бола теркам тІабохийташ ца хилар. Дешари кхетама болхи шоайла къаоастаде йиш яц.

Халкъа образоване система дІахо а дегІайоалаяргеи школай вахарцара бувзам вай чІоагІбаргеи хьежаш я парти, правительство, халкъ.

Коммунистически общество яхаргйола къона тІехье хьалхеяра хьакъехьара декхараш кхоачашдара дерригa де деза вай хьехархоша.

Л. МАРГОШВИЛИ,
Нохч-ГІалгІай Министерства просвещене министра заместитель.

ДЕШАРХОЙ СПЕЦИАЛИСТАШ

Дешар вахарца айхха дувзаш школе еннача знанех практике пайда эца ховргдолаш бераш кхедарах дола бехктокхамера декхараш дика кхетаду МалгІабика районерча Пседахски № 7 йолча юкъерча школа хьехархой коллективо.

Къахьегама берий безам тІаозара чІоагІа теркам тІабохийт тха школе. Дешархой къахьегама бригада вІашагІъелла тоъал ха я.

Укх массехк шера дика къахьегама толамаш доахаш хьайоагІа из. Цунна юкъе ва 7—10 классашкара 130 къона ахархо. Шоай бригада членаша бригадиралла хержав юртбоахама производство дикагІа йовзаш вола 9-ча классера Алероев Іаьла.

Укх шера хьажкІаши шекара свеклаи хьувкъае дош деннад дешархоша.

Шира кхои минеральни удобренеши ехкача лаьтта, дикача агротехнически хана шекара свеклаи хьажкІаши дІайийна баьннаб къона ахархой.

Цхьабакъда, кхашкара балхаш даь Іац дешархой. Дешархой къахьегама бригаде гІишлон звено а я. Цо хьиваре дакъа лоац школана ремонт еча. Шоай низаца 125 партана, 50 гІанда, 20 истола, хІаьта школа ков чудерзадаьча карта, гІирсашта ремонт йир дешархоша. Укх шера дешара шу доладалале ерригача школа мебела ремонт е, керда 50 парта хьале, школана радификаци е лаьрхІад дешархоша.

Школана ремонт еш новкъостал дарах школа администраце маьхера совгІаташ деннад бригадира Алероев Іаьлийна, бригада членашта: Соутиев Махьмада, Мамиргов Хьусена, Хуроев Закрена, иштта кхыбарашта а.

Хьайбаш леладер — механизатор яха говзал а йолаш укх шера 11-ча классера 6 саг арахецаргва Пседахски юкъерча школе. Дешархошта из говзал Іомаяьй шоай гІулакх дика довзаш болча специалисташа Дышнёв Іийсас, Яндиев Іаьлас.

С. ЭНГИНОЕВ,
производственни дешара вола завуч.

Юха а болх бе йолаеннай

«Старогрознефта» НПУ цхьоалагІча промыслера № 590 йола насосно-кІоарга скважина дукха хана дена болх ца беш яр.

Из юха болх бе йолаялийтара чІоагІа чоалхане чухьнахьара капитальни ремонт е езаш яр скважина. Из болх тІабиллар «Старогрознефта» НПУ ремонт еча цеха мастер А. Свиридов керте латтача бригадана. Толамца кхоачашдир цо шийна хьалхашка оттадаь декхар.

Коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча шоллагІча участка мехкдаьттахоша бир цу скважинера дІахо бе беза болх. В. Шамордин керте латтача цу мехкдаьттахой коллективо вІашагІъеллар фонтанни арматура, скважина обвязка йир. Колоннана Іурган даьхар. Цхьабакъда, цунах кхоачам хиландар мехкдаьтта хьадолалалийтара.

Скважина оборудованена ремонт е йолаелар А. Недоспасов керте латта бригада. Кхо ди дадалехьа станок-качалка кІала лард еллар, насос Іачуяхийтар. Юххьанца скважинера хьадоахаш хиннар хий мара дацар. Цхьа юкъ яьннача гІолла мехкдаьтта доладелар.

ХІанз технологически режим оттаь болх беш я № 590 йола скважина. ХІара ден-бийсана кхо тонн мехкдаьтта лу цо. Цун чотах участка мехкдаьттахоша хІанзлехьа планал совгІа итташ тоннаш мехкдаьтта даьккхад.

Из скважина юха метта оттаеча хьинар кхо ца деш къахьийгар оператораша нн. Ефремова, Пурдина, Задольне, кхычар.

А. ТИЩЕНКО,
тха штате воаца корр.

ХЬАЛХА БОАГІАРАШ

Тха районерча боахамаша республике хьалхарча кхоачашйир пачча хьалкхенга хьайбай продукташ йохкара квартала план. Цу гІулакха юкъе кІезига дакъа лаьцадац тха районерча комсомольцашеи кагирхошеи.

Доккхий толамаш даьхад «Шалинский» совхоза къонача хьайбаш леладераша. ЦхьоалагІча отделене доярка Эсмурзаева Лайсас кхоабача хІара Іаттагара 597,3 килограмм шура яьккхай планах 300 килограмм мара йоацача, шоллагІча отделене доярка, комсомола обкома члена Гайсумова Зарас хІара Іаттагара 518,8 килограмм яьккхай.

Толаме кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара квартала план Куйбышева цІерахча колхоза ферма а. Шерагара шерага планах йола заданеш кхоачаш ца еши тІехьаюсаращца лоархІаши хьаенай из. Цхьабакъда, ферма заведующелла къона коммунист, комсомола колхоза комитета секретара заместитель Абдуллаев Пахруддин хьожавича денз эргадаьлар цигара гІулакхаш.

Планах 28600 килограмм йолча 29554 килограмм шура ехкар фермо паччахьалкхенга. Массарел хІалха квартала план кхоачашъяьй хІара фуражни Іаттагара 341,5 килограмм шура яккхарца план 169 процент тІехкхоачашъяьча доярка Мосхадова Нуржана. Дика къахьегаш я цу ферма Іаьсий леладархо Базуркаева. Дерригаш гІаьхьа а долаш 57 Іаса хьалкхеду цо.

Цу фермера мехкарий Н. Мосхадова, Д. Хасейнова, Л. Идрисова, Х. Тулуева, Я. Малугова, дуккха ха йоацаш комсомоле бахаб, хІанз фермах комсомольско-кагирхой оал. Денгара денга шура тІаетталу ферме. Алхха мая хьалхарча итт дийнахьа доахана ден-бус лу шура 200 килограмм тІакхийттай.

А. ГАПУЕВ,
ВЛКСМ Шалински РК секретарь.

ЯЛАТ ХЬАЧУЭЦА КИЙЧА БА

Дукха ха йисаяц Нохч-ГІалгІайчен кхашкара керда хьалаьнна ялат Даьхен амбарашка чудоладала.

Цу гІулакха хьалхагІе а денз кийчо е болабеннаб республикерча ялаташ дІачуийлеча пункташкара болхлой. ХІаьта де дезараш кІезига дацар: къаьна яраш тоае, керда яраш кийчъе, дІаоттае, лабораторeш вІаштІехьъяха, кадраш Іомае езар.

Ялаташ дІачуийдеча пунктай, элеваторий, базай болхлой коллективаша шоай дерригa низаш оарцагІдаьхадар ханал хьалха ремонт яь а технически база кийчъяь а яккхар духьа.

Цар хьийга къа зехьа довизар: ремонт а кийчонаш а ши бутт хьалхагІа чакхъяьлар. Ялаташ дІачуийдеча Червленски, Пхьилекъонгий-Юртарча пункташка, Гудермесерча ялата продуктай базе кхычахьарчул дуккха а хьалхагІа йистеяьккхай ремонт.

Вай республике ялаташ хьачуэца 222,7 эзар тонн чуоттаргйолаш складаш кийчъяьй. Кховзткъе итт гаргга механизированни точка хургья ялат дІачуэцаш. ДІачуэццашехьа а цІендергда ялат.

Артемовски элеваторе деза мухьаш кхухьа автомашинаш йоассае автоподъемник оттаяьй. Ялаташ дІачуийдеча Слепцовски пункте болх бе йолалургья хьажкІаш дІачуэцаши цІенъеши йола поточни линии, Наьсарен-Вокзалерча мельзаводе — сахьата 32 тонн йокъаеш йола сушилка. Соахкарчул дукха а дикагІа кийчъяьй лабораторeш, шоай гІулакх дика довзаш бола болхлой бахийтаб цига балха.

А. СВЕТОВ.

Россе дикагІа йола город-беш

ОМСК. РСФСР-а Министрий Совети ВЦСПС-еи карара кара тела ЦІе байракх а хІаьта иштта йоккха ахчан премия а еннай городаш тоаяран гаьнаш егІа хозъяраи Россерча бІаь города юкъе лаьцача яхье котъяьннача Омска.

Шоай город дукха еза Омске бахача наха. Города-беша территоре тІа кхы а керда 600 эзар га егІай.

«ЛАМПА СЕРДАЛОНАХ» ШОЛОХОВ ВОЛЧА

АНДРЕЙ ПЛОТКИН,
С. М. Будене цІерахча Вешенски колхоза хьалха хинна председатель.

СУРТА ТІА: писателаш М. А. Шолохови А. Е. Корнейчуки.

30-ча шерашка — коллективизаци йолаеннача шерашка — мехка юрта боахаме хьожаваьча ткъаь пхиъ эзар коммунистах 40 саг вахийтавар парте Доне. Царна юкъе вар балтийски моряк Андрей (Або) Плоткин. Вешенски станице эггара хьалха йиллача колхоза доал де эттар из. Вешенски яьккхача ханара Плоткина вахар да, П. Луговая, П. Красюкова, И. Корешкова вахар а санна «ТІакІалтІа техача баь» тІарча Давыдов Семена образа ларде дижар. А. Плоткин хІанз а тІехьа доттагІал долаш ва вешенски казакашеи Шолохов Михаилацеи. Расторгуевски гипсо-бетонни комбината директор ва из.

Кердадараш оалача кепа йоазон Агентства (АПН) дешарашта арадоах Шолоховх, Вешенске цунца цхьана баьча балхах А. Плоткина дагадоагІараш.

* * *

...Доне дар из, коллективизаци йолаеннача къовсама шерашка. Шолохов Михаил Александровичацара хьоашал тассийтар сога партеца цхьана оаха хьаллоаттадаьча юкъарча гІулакхо. ВорхІ шера Вешкашкеи диъ шера Миллерово яхача городеи болх баьб аз. Цу шерашка тхо каст-каста вІашатІдетталора тхо долча колхозе, партийни конференцешка, совещанешка, писатела цІагІа.

Хьалха латта, парте гІулакха мутІахьа бола казакаш раьза хинна колхозе хьачуухар, кулакашта духьалара къовсам хьаллоацаш бар. Цхьабакъда, йохаяьча контрреволюцех юхебисараша новкъарле йора цу болама. Цу ханна, 1930 шера январь бутт бовш, Вешенски районе кхаьчар ткъаь пхиъ эзарнех вола 40 коммунист. Царна юкъе со а вар. Со Вешенски колхоза председателалла хьожавир.

Юрта боахама специалисташ дацар тхо. Ялхайтта дийнахьа яьча кийчоно дукха хІама Іомадаьдацар тхона. Кхехкаш латтача, низкъалча вахаро ше гелар тхона хьехам. Долххашехьа а кхоачашдора оаха эггара лоархІамегІа дола декхараш, долххашехьа а Іомалора, гІалаташ дора, юха уж тоадора. Цхьабакъда, парте гІулакхех тешаро котало яьккхар — колхозаш ехкар. ХІаьта цу деной керттера теш а памятник а, са доттагІчо Луговой Петра, ткъаьпхиъэзарнецарчо, цкъа яздаьчча тайпара, Шолохова «ТІакІалтІа теха бай» ба.

Цlаккха диц а лургдоацаш са дег чу дижар писателаца эггара хьалха сай вІашагІкхетар.

Тха районе коллективизаци чакхъяьннаяр цу хана. Колхоза юкъедоагІар станицереи гоннахьа ялача ялх хутореи боахамаш. Колхоза базе дукха дар шерч, гоараш, юртбоахама инвентарь. Эггара хьалха дувш дола ялаташ дика дІадийна даьлар, кхаш баьццара дерадир бІаьстан юкъе дІадийнача ялаташа, Іаьржделар нараш. ГІай доацаш! Казакий даьтташка эггара хьалха! Тха колхоз сагоктагІа дола балхаш чакхдаха кийчлуш яр — йол хьакха, кхачаш латта ялаташ чуэца.

Кхашка общественни кхача кийчбелга вІаштІехьдоаккхаш хилча — ахча эшар, хІаьта колхоза касса яьсса яр. Мичара дахьаргда ахча?

Колхозхоша хьийхар: «Шолохов волча гІол шо. Лоаллахарча улица тІа вах. Из кура воацаш, юххедисар а декъаргдолаш саг ва». Со раьза хиланзар: со «социалистически сектор» хилча мишта вода «шийна вахача сагагара» новкъостал деха?! Цхьабакъда, ваханза валанзар.

Михаил Александровичаца яхаш яр цун нана Анастасия Даниловна — Іалаьмате тоам болаш, даим цІагІарча цхьанца хІамах кулг тохаш, безаме, тІера кхалсаг. Іалаьмате чІоагІа воІ дукха везаш йола нана; сесаг Мария Петровна, цун тешаме новкъост, ши берг — Светланеи Алики. Сона духьал вера Михаил Александрович, цу хана къона, гІовсибат дика долаш, военни Іаьдалах элла тІадувхаш баракъа долаш, яьржа белажаш а шерра тІабагІаш наьха а болаш вола саг. Кера корта, деладенна бІаргал долаш вола из трубка увзаш воагІар. Хьошал техар оаха.

ДагадоагІа сона, цо мел чІоагІа хьашт долаш хеттар колхоза гІулакхий, казакий, ткъаьпхиъэзарне балха хьакъехьа. Цигга дІадийцар аз айса дена гІулакх. Со дІахьежача, цхьаккха дош ца оалаш хьалгІатта, киса кулг а дахийта, хьалдаьккха сога ахча хьакховладе воалл-кх хьона. Аз дош делар, ялаташ чуийца тхоаш далларца декхар юхадахьаргда, аьна. Шолохова дІахо а каст-каста новкъостал дора тхона, ткъаьпхиъэзарнехчарна. Дукхача хана денз хьадоагІаш хьаьший тхоаш долаш санна къаьстар тхо цу дийнахьа вІашагІа.

«Кора сердалонах» Шолохов волча каст-каста ухар тхо. Хьаша везаш, гІулакхаца уж хиларах дукхагІа а безам бар тха цу дезалца. Цул барт тайнагІеи шоайла тІереи дезал цІаккха а бовнза вар со. Мария Петровна—чарахье из воде а, чкъаьрий даха воде а, цун новкъост яр. Бийсаш а каст-каста Михаил Александровичаца ураягІаш йоахар цо: из ший кабинете яздеш вагІар, хІаьта цо циггача машинкаца кепа еттар.

ЦІагІа сабаре а сов дар дІа ца дехаш а вар Михаил Александрович. Даим тІаювхаш хиннар защитни бос бола кочи галфе йола хачин яр, Іай золотой цвет кий а туллаш, салтий лоаца кетар а ювхаш хулар. ЧІоагІа езаеннаяр цунна из кетар. Цкъа «Националь» яхача гостинице со дІачуваьлча («ТІакІалтІа техача баь» постановщикашца вІашагІкхеташ хулар из цига), шкафа юхxе со дІа а вига аьлар сога Шолохова: «Андрей, башха-дика кожан нийцай аз сайна». Чубоаллаш бекх а болаш йола тІоарска реглан шкафа чура хьа а нийца, тІайийхар цо. Дика товш яр полтув. Хоза той а хьажа тІайийха хинна цІена нийца полтув дІа а, йилла, юха а тІайийхар цо ший къаьна, дукха бІаргадайна лоаца кетар, хІаьта полтув тІаювхаш цІаккха а бІаргавовнзар сона из Вешенске. «Сонтал» езаш вацар из.

Массаза а трубка лелаеш (со а Іомавир цо — Англера ера сона боккъала а хоза трубка) хинна Шолохов шийна ховчох, дийшачох, бІарга дайначох дувцара чІоагІа тІера вар шийца къамаьл деш вагІачоа Шолоховга ше мел дувцар Іаламате лоархІаме да аьнна хетадолийташ, сел лаьрххІе ладувгІа ховра цунна. Дукханех доаллаш дац из хІама. Ца дувцаш хІама дисацар: колхоза, района, дунен халкъашта юкъерча гІулакхех, доттагІех-новкъостех.

Іалаьмате чІоагІа дог-гІоза саг ва Шолохов. Массаза а сакъердалуш, хьаькъалера дош оалаш ва из, цаІ ца деш вагІа е саготтде йиш йолаш вацар. Ший гІулакха беррига ший низ дІалу цо. СалоІача хана чарахье вахара, чкъаьрий дахара тІера вар. Чарахьа гІирс геттара дика бар цун. Безам тІабодаш яр цун шолгоара топаш, къаьстта а царех цаІ — оптически Іоалшув а тІадагІаш йола англичаний топ. Из къаьстта дрофашта (казакий меттала — дудакашта) етташ яр. КІаьдвалар фуд ца ховш цу дудакашта тІехьа ада могар Шолоховна. Чарахьа говзал йоккха хила еза топ тохалургйолча кхаччалца пластунски текхаш дудакашта гаргга вахара.

Цун талант йолча произведенеех вайза Іац сийлахь-воккха писатель Шолохов. Вайна общественни, паччахьалкхен деятель, СССР Лакхехьарча Совета депутат ва из.

Цхьабакъда, ткъаь иттлагІча шера 25 шу даьнна хинна Шолохов е депутат а, е Коммунистически парте член а вацар. ХІаьта а, партена юкъе, общественни гІулакхашта юкъе из ца дархІа йиш йолаш дацар тхо. Из айхха вувзавенна вар райкомаца а района кулгалхоща а, Вешенски станицерча меттел, Вешенски лоаллахарчеи районий станицашкарча а хутораткарча а дуккхача массе тайпа казакашца.

Массаза а дийла дар цун цІа. Шоай цхьаьца гІулакха, халахетар хинна, хьехам эца, новкъостал деха из волча ухар мутІарера нах.

Кхоана хургдолчох сакхеташ а принципиальни а вола общественни деятель хиларах тарра, къаьстта доккха дакъа лаьцар Шолохова 1932—33 шерашка. Вешенски района а ерригача Къилбаседа-Кавказски крайна а хала ха яр из.. Ахкан климатически хьалаш аьттув боацаш хилар бахьан долаш ялаташ чуэца хала дар. Цунах пайда нийцар вай моастагІаша. Кулакаша лелабаь тийна болх бахьан долаш во лелар ялаташ чуэцара болх, дукха ялат лечкъа а деш, кІоагашка а къайлагІа а дІаувттадора. Кханна дохкалуш латтар хьекха ялла а хьакханза латта а кІа.

Ала дезаш да, кулакаши йохаяннаяйиса белогвардейски юхкаши цу хана Советски Іаьдалах чІоагІа тоссабенна хилар. Евлантьевски хуторе, Быховски станице, кхьиметтел юртарча цхьанна а сага довзаш доацача кашa чу а дилла хиннадар... ялат. Цхьаьхха укх тайпара моттиг а яр: цу хуторе цхьаи казака дезалхо велар. Цхьабакъда, мичча бесса нийсденнадале а, массе а бокъонех доагІача тайпара хьалхашкахьарча саьн чу дІаоттабаь хинна, венначун дакъа чуулла кІий ногІар тІа а дилла дІакъайла хиннаб, хІаьта гІайгано вІашта биттьача гаргарча наьха кхьиметтел венначоа къинтІера бовла а йиш хиланзар. ХІаьтта цу хІаманга бокъонца дух тІа ца баьлча Іе ца луш хиннача гаргарча наха кІий ногІар хьал а айдаь дІачухьежача, цу чу бІаргадайра... кІа. Цу цхьан ханна ялат доацаш бар къе казакаши серединякаши.

Турпаленца, са ца кходеш, е ди а, е бийса а ца къовсаш, е еш наб а, е лоІаш са а доацаш саботажацеи лечкъорашдерашцей къовсам лоаттабора коммунисташеи парте боацача колхозхой Іалаьмате йоккхача активои.

Цу ханна «Известеш» тІа араяьлар сатем байна, эгІазал кхайкаеш йола корреспондента Шолохова телеграмма. ХІаьта цунна тІеххьа районера гІулакхаш дувцаш, Центральни Комитетагара новкъостал дехаш парте ЦК-ага письмо дахьийтар Шолохова.

6—7 денал тІех ха ялалехьа Шолохова цІерах телеграмма кхаьчар, мел новкъостал эш хайта, яхаш.

ДІауйла йича ховргда, цо Шолохов а тхо массава а мел чІоагІа гІадвигавар. ДагадоагІа сона из хоза екхаи йолаш дена ди, лоа даша а деша, лаьтта гучадаьннача март беттара из ди. Тхо виъ — сои, Шолохови, Красюкови, Корешкови станицана гаьна доацаш къоначa дийхка хьуна юкъе гІолла делар бе йоахкаш шолгоара топаш а йолаш—фо кхетийта, дахар-денар дувца араданнадар тхо. ХІаьта дувцаш а уйлаеш а тхоай хур дир оаха, ЦК-ена жоп мишта лургдар-хьогІ, мел ялат дийхача бакъахьа дар-хьогІ, яхаш. Оаха лаьрхІар укх боараме хила мегаш дар: районе хІама юаш 50000 гаргга саг ва, хІаранена бетта цхьаццa пунт ялата эшаргья, керда ялат хьадаллалца юхейиса ха 3 бутт ба, долче, 150 эзар пунт эш. Из сов дукха а хийтта 120 эзар пунта тІа сецар тхо.

ДІа а хьа а эцаш, уж цифраш лоархІаш дукха ха яьккхар. Юххера а вІашка ера тха уйла.

ШоллагІча дийнахьа Шолохова шоллагІа письмо дахьийтар ЦК-ага, эшача новкъостала лоархІамаш тІа а долаш, цу цхьан ханна цо дехар районе латта гІулакхаш шоаш латтача моттиге тахкара Центральни Комитета викал вайтар. Из дехар а кхоачашдир. Районе ера ЦК комисси.

Москвера баьхкача викалашца къамаьл деча хана аз хаьттар, бокъо йоацаш лийцача колхозхошта, колхозашкара дІадаьхача доаханна, ялатийна, кхыдараштa фу де деза аз, аьнна. Цар жоп делар. Компартена керттердар — генеральни никъ, хІаьта Вешенски районе мел лела гІулакхаш — из телхабеш, цунна тІера дувлаш да. ХІаьта цунга хьежжа хила веза хІара коммунист а: цхьаккха бахьан а доацаш лийца боахка нах — дІахеца, доахан юхале.

ЦК комиссе балха юкъе чІоагІа дакъа лоацаш вар Шолохов цу деношка, цунца колхозашка ухар из, заседанешка дакъа лоацаш хулар, хьабаьхкараштa нахи цар гІулакхаши довзийташ вар. Со цІаккха а тешарг вац, 1932—33 ш. Іай Шолохова вІалла хІама яздаьд аьлча, вешта из-м цо ше а ма йоахий П.К. Луговойга дахьийтача письмо тІа. Йоазош деш вагІа ха йолаш дарий укхаза, нагахьа санна Шолохова квартире наІараш тІкъайла минут йоагІаш ца хилча.

Цкъа писатель волча со водаш, нийча кхийтар сох из. Вела а венна, цІагІа дІачувоалачара ниІ хьахьекхар цо сога: «ДІахьажалахь, са хьаьшаша Іодаьккхача конга». Цу ханна цхьанна а хоржача партийни е советски органа юкъе вацар из. ЗІамига саг, къона писатель вар из цу хана, цхьабакъда, хила а воагІаш из вар цу хана парте а Советски Іаьдала а викал.

ХьадагаахийтахІамаш кхы а дуккха дар, хьадагаахийта аьлча а, дувца, — из долла хІама-м бІаьшерашка дицлург мичад. Бицлургбац цхьан идею, Михаил Александрович Шолохова яьхxача тайпара, «Коммунистически парте са ца кходеш къовсам лоаттабеш йолча идея» вІашагІтеха хинна нах а.

(АПН).

12 ДИ ХАНАЛ ХЬАЛХА

Карабулакски бурув деттача контора бурув деттараша керда къахьегама котало яьккхай укх деношка. 19-ча мая, ханал 12 ди хьалха, кхоачашъяьй пхе бетта бурув тохара план.

Ер шу доладелча денз бурув деттараша теха бурув 16800 совгІа метр я, цох 4700 метр зІамига диаметр йолча осташца техад.

Пхе бетта план эггара хьалха кхоачашъяьчарех я коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаю бурув детта мастераш Б. Ф. Касаков, В. В. Буняев, А. П. Золин, Н. М. Губин, А. Ф. Панфилов керте латта бригадаш.

А. БАКАЛЮК.

ЛОАМ ТIА ВАЛАР

ОЧЕРК

Январь беттй «Огонек» яхача журнала тIа кепа теха яр Заполярни городе Норильске бахача наха хетаӓнь В. Белецкаяй «Къилбаседа лир» яха очерк. Цу очерка тIа дар е тайна мугIараш: «Ленински проспектерча цIагIа вах хала а турпала а вахар долаш вола тамаше саг — Курнев МурцIалий Махьмад — промстроя начальник».

Курнева вахар мишта хиннад хала лайра вай республикерча къахьегамхошта, цудухьа «Грозненский рабочий» яхача газета редакце Норильскерча «Заполярная правда» яхача газетагара дийхар Куриев Махьмад мишта вах, мишта къахьег, Заполярьерча наха лоархIаргволаш фу даьд цо дувцар. Из дувц ший очерка тIа «Заполярная правда» яхача газета болхлочо Мартынова Валентинас.

* * *

— Лакхерча новкъа гIоргда вай, Виктор. Тахан геттара хоза ди да.

ДIакъодадича кхетаду шоферо. Укх тIеххьарча деношка каст-каста «лоам» хул МурцIалий Махьмад — ишта лоацца цIи йоаккх Норильске Рудни яхача лоамах. Цун боккха бухь кIезигнIезнга луш шаьрлу — низ болча дробилкай бердашта юкъе къайла боал из. Аьта, эхьа IокIал а баьле, лоам кIалха Норильска никела сира бос бола листаш хьахул цох. Ши шу хьалха гучаьлннай Руднеца «къувса» Толнах. Кердача моттигера низ болча тоатолах доагIаргдолча рудана кийчо еш ба Норильске берригаш а. ТIаккха Курнев Махьмад хIаьта а вета а кийчлу цу гIулакха, «Норильскпромстроя» начальник ма вий из. Шийх дукхагIа ганз яргйолаш Талнаха руда кийчдар боккхача лоархIаме гIулакх да. Цу гIулакха хIанз йолаш йола обогатительни фабрика эIамига я. Дукха ха йоаццаш из шеръе йолаеннай «Промстрой». «Йолаеннай» ала-м атта да. ХIаьта боккъалдар алча миштад из? Здани 49 метр «IокIоаргье» еза, хIаьта из дара эггара хьалха лоам — тархи экххийта еза. Мишта дергда из пхи петр мара гаьна йоацаш болх беш йола цех хилча? Уйла е а, лархIа а, новкъостала горнякашка кхайка а веза... ЛадувгIа дог доагIаргдолаш дукха хIама дувцалургда МурцIалий Махьмада цу гIишлонах лаьца, хIаьта из цун управлене еча ткъестнех цаI я.

...Виктора газик лакхерча новкъа ма яьнкхинге а (рудникашкара цига гIолла доагIа дукхагIа дола руда) города панорама гучаьлар. Ха геттара дика эттай. ЦIувзаш йола шелал латте а, хIанз-хIанз бIаьсти яргья — кх аьнна хеталуш, ишта къьга деноц доагIа Заполярье апрели майи беттащка...

— Юхасацал.

Раьза а хинна тормоз тох шоферо. Бокъонца вола заполярник, из ший начальника даггара ва. Лакхача моттигера Iочу мишта хьожаргвац Норильскага, иштал хоза сурт хьалхашка латташ хилча! Погода каст-каста хувцалу хIанз. Тахан малх я хьежаш хоза ма йий, хIаьта кхоана 30 градус шелал а йолаш дарз гIатта тарлу. ТIаккха хьожаш хила веза-кх.

Ткъаьи пхиъ шу совгIа ха я Махьмада из панарама гу. Цунна а гуш хувцалуш хьайоагIа из. Юххьанца саг ца вахача, акхача, хIама ца эшшаш ерзан йолча тундре хьахилар заводий корпусаш, электропередачай линеш. Цул тIехьагIа Долгое яхача Iама юкхе хьахилар дукхаза вIаштIара даь цIенош — Къулбехьен лини. Норильска дIатIаводаш къаьстта гуш ба цIергаш йола ши бIоагIа — из я Октябрьски улицагIа города чувоагIа моттиг. Цига, майдане дагIа Ленина дегIа памятник...

Города IобIара а хьежаш, дерригa ший вахар дагадеха латт МурцIалий Махьмад.

...1938 шера аьхки дар из, ткъаьи итт шу гаргга ха я из, хIаьта тахан хилча санна хеташ дика дага а доагIа. Москва студентех йоассалуш латтар — каникулашка цIаухар студенташ. Экзаменаш нийсте маьллинге а, эIамигача кIаьнкица сесаг Грозне гаргара нах болча цIаяхийтар Махьмада. «ТIеххьа хьал цIавоагIаргва со» — аьлар цо уж цIабаха накъа а баьха къасташ. ЦIагIа лелаю дукха йоаца хIамалгаш бовзача нахага дIаелар. КуриевгIар зIамига цIа ахкана тоаде дезаш дар цу фусама даьй цIагIа а боацаш.

Джамарай — Хох яхача лоама тIа юха а тIавала гIорта кийчлуш вар Махьмад. Вовзаш вола альпинист, альпинистий Московски Совета президиума член волча цо тоъал дукха кхийлай наьха группаш лоамий бовхьамаш тIа. Царех цаI — Джамарай-Хох — «дохалуш доаца чIоагIа бIар» хинна дIаэттабар — ткъаьи вурийттагIча шера аьхки цу тIа бохабаланзар уж. Цу тIа вала пюзлагIа чIоагIа кийчлора Махьмад. Центральни Кавказа лоамий пхи эзар бовхьах Джамарай-Хох мара бисабацар саг тIа ца воалаш.

Барт болаш нах бар цу тIа бовла вIашагIкхийттараш — берригаш а лоамаш тIа бийнна, из гIулакх довза альпинисташ бар уж. Ша бохаберг, рюкзак, штормкостюм ухкар доассаденнача цIагIа саьнгга. Къасташ хьачубаьхка бовзаш-безаш бола студенташ бар.

— Аьттув боалаш лоам тIа довлда аьле хоастабеш кад, мала, вай, кIантий!

— Тхо цунна раьза да!

Магазина чу ваха, лагIаш юкъе а дуташ чехка боккха гIа боахаш, IокIалваьлар Махьмад.

Кхаь сагаца юхавера из.

— Со лаьца ва, кIантий...

Ше иллача йисар ша бохаберг, хIаьта рюкзак даьца набахта яхар, цигара — Красноярске, тIаккха — Норильске.

«Сендухьа? ХIана лаьцав со?» яхаш увттача хаттара жоп дала ца мога уйлаш хьувзар ткъаьи диъ шу долча студента керта чу. Фу хетаргда Грозне бараштa? Рабфаке деша вахалехьа Грозненски производственно-товарни конторе слесарал болх беш а комсомола комитета секретарь волаш а вар из. ДагавоагIа Махьмад цигарча наха. Нагахьа гIулакх хинна Москве венар, ший мехкахо — студент хьа а лехий, из волча воагIар...

Цхьа тийша болх вIашагIболлаш... ва аьнна бехке веш вар Куриев. ХIанз, ткъаьи ворхI шу даьнначул тIехьагIа, цхьа тамаше, Iовдала даь хIама хет цох, ма атта а хилар — кх из дохаде 1956 шера. Бакъда цо къиза тIакIалтIа даьккхар дипломатически балха тIа вахар дагадаьллача къонача коммуниста вахар.

Дипломат а ца хулаш, гIишлонхо. Норильска гIишлош еча йоккхагIчарех цхьан организаце кулгалхо хилар цох. Доккхал а деш хьеж из ший кулгашца даьрашка. Мишта дергдац доккхал къилбаседерча гигантах — металлургически комбинатах, массанахьа а, машиннаькъа хьалхарчa шпалага денз уникальни цехашка кхаччалца из хьалъеча юкъе хиннача цун къахьегама дакъа ма доаллий цох.

Рудникаш, шахташ, заводаш, гIишлош йолча комбината чоалхане механизм цхьа дийна хIама хет Куриева дега. Кхычарна а из иштта хеташ холу цунна. Норильска ветеранех дукха бараш ишта дувц шоай балхах, царна ишта хет из.

ХIаьта кхы мишта хетаргда из? Комбинат цар хьаяь, цар кхелла ма йий. Укхаза мел хула хIама царна дега делаш а деза а да.

Укх тIеххьарча шерашка хIара гурахьа керда нах тIаийбу МурцIалий Махьмада: комбинат шеръеча а тоаеш эргайоаккхача а ух кагий нах, эггара дукхагIа эскаре гIулакх дав баьнна цIабоагIа салтий а болаш. Куриева безаш тIаийбу уж. Докнха дегI долча, баьца боккха корта болча, безаме делаш Iоьржа бIаргаш долча саго цIеначa дегаца дий а хац, е бе ховш бега бегащца, шорттига Iотташ оалача дешаца дий а хац, хIаьта боккъалдар аьлча — цунца а вокханца а, цу сахьата кара боалабу уж. Эггара хьалхара къамаьл ма хиллинге а, цунна йиц ца луш дагайох цар тайпан а шоай а цIераш, сибат...

...ВIалла дага а доацаш, цIаьхха 1939 шера гIишлонхо хилар Махьмадах. Хьинар долаш, тIагIертта хIама хьадеш хилар бахьанце дукхача наха юкъе белгалваьлар из, цудухьа из касттлашка бригадиралла а оттавир. Бригадир, прораб, участка начальник, гIишлош еча управлене начальник — иштта ба цун никъ. Хьалха комсомольски болхло хинна хилара организаторски говзал накъаьлар укхаза.

— Согара дар санна долча хьала тIа нийсбелар цу хана цхьабола кхыбоа комсомольски вожакаш а, — дагадоагIа Махьмада. — Бала тIаэтта вIашагIкхийттача оаха, новкъосташа, вIаши хьаллоацар, дагадувлар, кхетадора тхоашта тIаэтта хIама гIалате хилар, тешар из нийсдергхиларах.

Цу шерашка Куриева Норильске болх баь моттигаш дагаръяь саг варгвац. Цунна дика дагадоагIа цынга яха лазар а хинна, низткъа мара ног ца боаккхалуш, тIеххарашка кхаччалца лайла чу а ухаш, ший бригадаца кIор боаха шахта яккха тундре ваха. ХIанз цига йоккха шахтерий поселок я, цига лелача электричка городаца ювз из. Норильска рудникий карьераш — уж а Махьмада биографе бирса мугIараш да. Полярни гонал дехьа индустриальни центр йиллар атта а цхьамоллагIа дола а гIулакх дацар. Хьанна хов из, из гIишло селлара чIоагIа мехка эшаш еаре ловргъярий теш из моттиг дукхханеша? Гой мишта дувц цох Куриева:

— Iалаьмате чIоагIа яржаш латтача гIишлоно, тIагIертта Iаламца къувсаро дог урауттадора тха, тхоашта тIера хьал дицлора, дерригача советски халкъаца цхьана оаха доккхал дора Норильских, гIаддолхар тIом болча шерашка чIоагIа, кхыметтел хIанз а иштта эшаш дола заполярни никель Даьхенга кхоачаш хиларах...

...Норильске хIанз а Iа да. Июнь бетта мара укхазара дIадодац из. Цхьабакъда, ший даггара хьежаш ба бIайха боаца малх, Заполярьера ди хIанз Кавказе долчул шозза дIаьхагIа да. Лоа уллача снйрда къегача улицашка сарахьа сакъерда арабоал городе баха нах. Хоза барзкъаш дийха сакъердаш лелача наха юкъе коравоагIаргва шоана Куриев а. Цунца хул цун дезал — сесаг, воI, йоI. Атта дац лаьца сакъердама араваьнна хила, йист хила витац из вовзача наха цунга хеттача моаршалаша — хIаьта уж городе бахача нахах ахаш ма бий. Городской Совета депутат вола, гIорваьнна гIишлонхо, из дика саг вовза а вовз, лархIа а лоархI бIаьш болча норильчанаша.

Мехкахошта а вицлац МурцIалий Махьмад. Из волча воагIа цунца дага вала а шахматех ловза а Къаьнача АтагIара ваьнна нохчо № 7 йолча рудника профсоюза председатель вола горняк Эльбаздукаев Леча, Курчалойра ваьнна металлург — студент - заочник Сулейманов СаIид. Чертежаши учебникаши а дахьаш ше дика ца кхетадер Махмадага хьахьехийта венав из. Хьаша дика, дог цIеча гIулакх деш, безаме цIа да КуриевгIар дар.

...Къона волча хана Куриев Махьмад шозза гIертавар Джамарай - Хох яхача лоам бухьа тIа вала, вIаштIехьдаланзар из. Цунна цу хана хацар эггара лакхагIа долча лоамел а ирагIа йола урхенаш ший вахара новкъа нийслургйий а уж чакхъяха ший низ кхоачаргбий а. Ше лийрхIача лоама тIа вала вIаштIехьа даьннадеце а, Даьхенна шортта камаьрша рузкъа шийна чура хьахецача лоам тIа валга хилар денал долча къонахчун — Куриев Махьмада.

В. МАРТЫНОВА.

г. Норильск.

Кастта бIаьстанара экзаменационни сесси йоалалургья Грозненски мехкдаьтта техникуме. ДIаяла еза экзаменаш, тIаккха практика. ХIаьта хIанз курсовой проекташ увттаеши зачеташ дIалуши ба кхоалагIча курсера студенташ. Шоашта хьалхашка латтар бехктокхаме ха йолга дика кхета а деш, хIанзле зачеташ дика дIаенна а баьнна экзаменашка кийчлуш ба уж.

Сурта тIа: Грозненски мехкдаьтта техникума 3-ча курсера студенташ Колесников Александри (аьрдехьара аьттехьа), Валиев Илези экзаменашта кийчлуш ба.

Э. Аксанова сурт.

ЮРТАРА БИБЛИОТЕКАРЬ

Вай мехка массане а кхетадеш да библиотека халкъа гIулакх деш йолга. Культура, просвещене бокъонца бола кхуврч хинна дIаэттай из вай деношка.

Хиланза даргдоаца хIама а хинна хIара дезала, хIара сага вахара юкъе денад книжка, дика книжка вайцига дукха деза, лораду.

Юрта боахама а промышленноста а хьакъехьара, политически художественни, специальни литература керда книжкаш халданза наха юкъе доаржадеш, дешарцара наьха безам совбоахаш я вай республикера дукхагIа йола библиотекаш. Царех я хIанз аз ювцаргйола наха дукха йовзаш библиотекаш а. Уж я Каргалински ши библиотека. Iай, аьхки йоачанекхан яр аьнна, совхоза гаьнарча отделенешка, кхашкарча станашка, фермашка деша книжкаш кхухь цу библиотекашкарча болхлоша. Цига цар дIадовзийт керда книжкаш, советски наьха дика гIулакхаш.

Кхетамца вIаштIехьбаьккхаб заведующе Ольга Петровна Светличкалс ший библиотека болх. Кхойтта шу да из цига болх беш йола. Дукха болх бу цо юртарча хIара дезалга книжкаш дIакхоачийташ. Денгара денга дукхагIа хул книжкаш дешараш. Укх шера цхьоалагIча квартале библиотеке дIаязвенна 1000 совгIа саг вар. ХIанз Каргалинскера хIара йоазув хов саг библиотекера деша книжкаш кхухьаш ва.

Книжкаш тIалаттача тархеш тIа дIа тIа а ваха шийна эша книжка харжа мукъа ба хIаране, хIаьта из хьахаржа массанена новкъостал ду Ольга Петровнас.

ЦхьоалагIча квартале библиотекера деша дихьа книжкаш 13775 экземпляр дар, царех 1257 книжка общественно-политически, 951 юртбоахама, 843 технически, дукха художественни литература.

Хоза кийчъйий а актуальни а хул наглядни агитаци. Вай мехкара хIара лоархIаме событи йовзаргья книжкай выставкага, плакаташка хьежачоа.

Дукха массови болх бу библиотека болхлоша. Тайп-тайпара я цун тематика. Масала, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш, къахьегама хьалха латта опыт дIайовзийташ, дын духьала лоаттабу къовсам бувлаш дуккха кхы а. Хан-ханнахьа хул читательски конференцеш, сайренаш, хIанз цар кийчъеш йола конференци «Комсаш лелаерий хьалхара опыт» яхача темах я. Дика дIайихьар Германи йохаль 20 шу дизара хетаяь «Дага лаца вай, новкъост, цхана лета ха» яхача темах йола сайре.

Дика нокъостал ду библиотека болхлошта Ольга Петровна Светличная ше керте латтача библиотечни совета а.

Во болх беш яц цу станицера берий библиотека а. Цун заведующи йолча Киндер Галина Федоровнайна дика хов кхоана коммунизм хьалъеш таханар бераш хургдолга. Цудухьа ший низ а хьинар а кходац цо царна дика хьехам балара. Шийна хьалхашка латта декхараш дика довзаш хиларца библиотекера книжкаш дешаш дерига бераш хилар лов цунна. Диъ шу да цо из кхоачашдара халданза терко ю. Масала, берашта наIарга а ухаш книжкаш дешарашца беседаш еш хул из.

ХIанз библиотекера деша книжкаш кхухьаш 1125 бер да, хIаьта цар дийша книжкаш 8853 экземпляр да. Уж санна лакха хьокхамаш вай республика цхьаккха библиотеке дац цхьоалагIча квартале. Ший болх дика бовзарца, библиотечни балха формаш, еррига методаш балха юкъе кхахьарца вIаштIехьдаьннад цун ший балха тIа уж толамаш даха.

Галина Федоровна балха терко е езаш хилар белгалдаьккхар культпросветучрежденешта юкъерча социалистически яхьа итогаш еш хиннача республикански комиссе.

Дог гIоздоах нахага книжкаш дукхагIа дIакхачийтара библиотека болхлоша тIехь-тIехьагIа дикагIа беча балхо. Уж санна библиотекаш республике дукхагIа хила еза. ХIаьта хIанз къаьстта терко е еза вай республикера кхашка лакха хьувкъам кхебара.

Теша безам ба цу хьакъе шоашта хьалхашка латта декхараш библиотекаша сийленца кхоачашдергхиларах.

И. БЕРЛИЗЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а культура Министерства воккхагIа вола инспектор.

Доазол дехьара

Л. Б. ШАСТРИ: ВИЗИТ ПАЙДАНЕ ЯР

ДЕЛИ, 20 май. (ТАСС). Советски Союзера Деле юхаккхьчав Инде премьер министр Лал Бахадур Шастри. Палам яхача аэродроме кепайоазон викалашка Шастре аьлар ше СССР-е вахар пайдане хилар а ши мохк дIахо а вIаший гарга боалабара цо гIо даь хилар а. Визито, аьлар цо, новкъостал дир Советски Союза кулгалхошцара гIулакхаш чIоагIде, хIаьта из геттара дика фактор а я. Арахьарча политика лоархIамегIарча дешай хьакъехьа советски кулгалхошца дIахо йодача хана а цу тайпара вIашагIдеттадала хьожаргда тхо. Премьер-министра аьлар индийски делегаци доттагIалца тIаэцара ше чIоагIа раьза волаш хилар. Шастре гIоаггIа дика лаьрхIар Инде цхе шера планаш кхоачашъеча деш дола советски экономически новкъостал. Цо дIахо белгалдир, укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера Советски Союз, дунен шоллагIа тIом болаш Iалаьмате доккхий зенаш шийна хиннадале а, тIехъяьнна йоккхача прогрессага кхаьча хилар. Советски халкъа къонахчали денали, аьлар Инде премьер-министра, вайна хьокхам луш хила деза. Из ба Iалаьмате йоккхий халонаши духьаленаши йолча хьалашка, духьала шоай низех чIоагIале а еш, фу кхоачашде йиш я хьахьокхаш долча хьокхамех цаI.

ДОМИНИКАНСКИ РЕСПУБЛИКЕРА ХЬАЛ

ГАВАНА, 20 май. (ТАСС). Пхе дийнахьа доминикански патриотий позицешта тIагIертта атакаш яьчул тIехьагIа инарала Имберта реакционни хунта бIуво селхан дIалаьцай Санто-Доминга къилбаседехьарча секторера радиостанци. Американски аккупационни бIуво ерригача города юкъе гIолла чакхйоалаш яьккхача коридоро конституционни правительства керттерча чIоагIалонах дIахоадаьй из сектор. Пренса Латина яхача агентства хьахойташ махиллара, радиостанци дIалацалехьа хьалхагIа города къилбаседехьарча районашта сигалара бомбаш йийттай. Бомбаш еттача дакъа лоацаш хинна самолеташ хьалгIайттай американски оккупационни бIун кара йолча Сан-Исидорерча фепарча-тIема площадка тIара.

Радиостанци карара яларо йохаьяц патриоташа еш йола духьале. Санто-Доминга къилбаседехьарча секторе дIахо а тIемаш деш да. Конституционни правительства герзашца кийчдаьча низий министра Рамон Монте Арачес аьннад керттера позицеш дIахецанза патриоташка хилар.

ТIемашта юкъе дакъа лоацаш дола хунта низаш халданза дукхагIа хулаш латт американций тIахьожам болаш йолча коридора чу гIолла тIом болча районе кхувлача кхы тIа эшача низий чотах.

Пренса Латина яхача агенства корреспонденто хьахойт, човнаш хиннарашта новкъостал де лаьрхIа патриоташта карарча районе йолха машинаш хунта бIуво чакхювлийташ ца хилар. Шоашта бIаргадайнараша деча тешалга диллача, салташа массехказза топаш йийттай скори помоща машинашта. Города къилбаседехьарча кварталашка бахаш болча наха кхачан продукташ ийца йолхача грузовикашта а деннад юхаерза, аьнна, приказ.

«Коридора чу латтача американски бIун кхерамале Iалашъяра» бахьан а оттадаь, американски оккупационни командованес салтий а тIехьа массехк автомашина яхийтай къилбаседехьарча секторе. Американски викало аьнначунга диллача, фордa-тIема гIашлошта кхерам лоаттабу тIемаш деча районера цIаьхха ца ховш чудетталуча пхорчаша. Цхьабакъда, Санто-Доминге лерхIаш да, американски салтий бахийтарца де гIерташ дола боккъалара дар — патриотий позици зе а зийна, цунах гучадьннар инарала Имберта бIуга дIахайтар долга.

КЪАЙЛАГIАРА СПУТНИК УРАГIЪЯХИЙТАЙ

НЬЮ-ЙОРК. 19 май (ТАСС). Ванденберг яхача ВВС база тIара (Калифорния яха штат) селхан урагIахийцай къайлагIара спутник. Форда-тIема низий викало хьаала тиганзар из фу де лаьрхIа урагIаяхийтай а спутник малагIча тайпаха я а. Спутник урагIаяхийтара «Тар-агена» яхача ракетни системах пайда ийца хилар мара, кхы хIама а ца оалаш Iийр из.

ФИДЕЛЬ КАСТРО ДАЬ КЪАМАЬЛ

ГАВАНА, 19 май. (ТАСС). Куба премьер-министра Фидель Кастро аьлар, ВIашагIкхийттача Штаташа Доминикански Республике леладеча зуламерча гIулакхаша гучайоаккх американски империализма бокъонца йола юхь. Цо чIоагIа раьза а волаш бийцар доминикански патриоташа моттигерча реакционераштеи американски интервенташтеи духьал лоаттабу турпалера къовсам. Фидель Кастро 18 мае къамаьл дир Матажас яхача городе эскара юкъарча училища эпсараш торжественни арахецача.

Кастро къоастам боллаш дийцар укх тIеххьарча шерашка кубински герзашца кийчдаь низаш мишта дегIаихал. Цо белгалдир Куба герзашца кийчдаьча низаша шоаш тIема кийча хиларей хьанзарча ханара тIема техника Iемаль караерзаяра гIулакхеи хьакъехьа цIенхашттара толамаш даьха хилар. Кубински бIухоша, белгалдаьккхар премьер-министра, ханнахьа массе а хана кердаяха еза шоай тIема знанеш, хIана аьлча ханз санна тIом хуле уж лета безаргба массе а хана ший агрессе средстваш дикагIа тоае гIертача американски империализмана духьал. Империалисташ лате Куба кийча йоацаш ягIаш цIаьхха хинна хIама хургдац, белгалдир Кастро, хIана аьлча укхаза дика йовз моастагIчун тактика.

Кастро боккха теркам тIабахийтар укх тIеххьарча хана Доминикански Республике хиннача гIулакхашта. Цо белгалдир доминикански событеш бахьан долаш американски паччахьалкхений организацена ший историгIа эггара цIенхашттара кризис тIаэтта хилар.

Сеуле нах лувцар

ЛОНДОН, 19 май (ТАСС). Сеульски Iаьдалаша тахан лаьцав хьалха къулбехьенкорейски эскара главнокомандующе заместитель хинна, хIанз отставкера инарал-лейтенант вола Ким Ир Хун. Рейтер яхача агентства корреспонденто Сеулера хьахойташ махиллара, правительствана духьалара заговор е дага хиннача эскара эпсарий группаца бувзамаш долаш хилара дегабуам баьб цоа.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племян» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Доазол арахьарча музыка концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача нохчий меттала). 16.05 — Промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала) 16.20— Ашараш. 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Нохч-ГIалгIай иллеши ашараши. 17.15 — «ТIетеIIа еш йола дина духьалара пропаганда» яха беседа (эрсий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00— Москвера трансляци. 19.00 — «Сийрдача новкъа гIолла» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — ГIорваьнна вола советски писатель Шолохов (гIалгIай меттала). 18.55—Концерт. 19.45— Берашта дола фильм. 20.05— «Сатирический объектив» яха телевизионни журнал. 20.45— «Поднятая целина» яха художественни фильм (шоллагIа сери).

Город Грозне, Коммунистически улицагIа 20, кв. 26, яхача гр-кас **Амирханова** Майя Висангиреевнас суде деннад суд яь воаллача **Узуев** Магомед Асхабовичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суде.

ХАЛКЪА КОМЕДИ

РЕЦЕНЗИ

Моттигерча тематиках язьяь пьесаш ца тоъаш хиннад массаза а Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театр.

Театра репертуарни плана из кхоачамбоацар дIадоаккхалургдац перевод яьча пьесашка, хIана аьлча царна кхоачашдулургдац дIаяхача замах юхедиса воча гIуллакхашца дувзаденна дола декхараш. Вай вахарах лаьца йолча типични фактически материала ларда тIа мара толамца къовсам лоатталургбац царца.

Иштта йола пьесаш ца тоъаш хиларах баккха а боагIаш бехк боаккх вай писателех. Цар ца язйича хьан язъергья уж пьесаш? Уж шоаш хьахулаш мичай. Уж кIезнга хилар бахьан да вай писателий Союзе Iалаьмате кIезнга драматургаш хилар. ХIаьта бокъонца йола пьеса язъе атта дац. Литературана юкъе драматургел чоалханегIа цхьаккха а жанр яц, из язъяра говзал кIоаргга ца йовзаш волча писателга пьеса язлургья аьнна хетар гIалат да.

Нагахьа санна жанр чоалхане хиларах вай дувце, цунна юкъе а комеди эггара а чоалханегIа йола форма я. ХIаьта халкъа эггара дукхагIа езар а комеди я. Сона хетаргахьа вай вар санна велавала ховш а сакъердамерча дешаи комедийни сетуацеи ма боагIара мах бе ховш а вола зритель лаха хала да. Ший бахьан доацаш дац Нохч-ГIалгIай театра сцепе дуккхача шерашка «Шин господина слуга», «Ца воалаш хинна левaрь», «Майра Кикила» яхараш санна йола пьесаш ловзаелга.

Дукха ха я нохч-гIалгIай зрителo «Майрача Кикилах» перевод яь произведени ца лоархIа. Дуккхача зрителашта дагахьа а хов из. Кикила образаца долча халкъа хьаькъало боккха низ бола Iовдала нах эшабу, цудухьа лергйоаца произведени а хинна дIаэттаб из фаьлг, наха дукха а безабеннаб.

Перевод яь произведенеш увттаеш сана вай театро массехк оригинальни нохчий комеди а оттаяьй. Эггара хьалха царех я Бадуев Саида «Цаэба саг йоалаяр» яха халкъа чIоагIа йовза талантливи произведени. Нохчий фольклора мотивех язъяь Музаевеи Вайнштейнеи «Мекхаш мирза», Музаева «Колхозни цIей». Дика тIаийцар зрителаша уж произведнеш. Цхьабакъда, уж ерригаш а 30-ча шерашка язъяь я, цу хана денз вай драматурге хиннац цIенхашттa терко тIаяхийта йоагIаш язъяь комеди.

Дуккхача оагIорахьара талант йола, дика актер вола, дуккхача наха йовза «Совдати Дауди» яхеи теникий театра «Сийна ткъам бола кхокха» яхеи пьесаш язъяь вола, шоаща нарицательни цIи а хинна дIаэтта Абубешир вувцар а долаш Iалаьмате сакъердаме дуккха дувцараш яздаь вола сатирик Хамидов Абдулла нохч-гIалгIай дешараштеи зрителаштеи вовза дукха ха я. Цудухьа критикашта дуккхаза а дийзад из комеди язъе хьожилга. Ала доагIа Хамидова царна ловш хиннар кхоачашдаьд аьнна. Цо язъяь «Бож-Iаьла эшар» яха керда произведени театра сцена тIа яьннай, хетаргахьа дуккхача хана хург а йолаш.

Чоалхане яц цун сюжет. Автомашина тIа болх беш волча колхозникагара Бож—Iаьлийгара гIалат даьннад, из бахьан долаш колхоза правлене ханна вордаца хий кхахьа вохийт из. Кхыча хьалашка хилча маларах шийна теха из гIод доагIаш а кIаьда кеташ а тIаэцаргдар бехке волчо, цхьабакъда. Бож-Iаьла Хамидова дувцарах вайна вовзаш волча дIаячаха заман къаьна гIулакхаш доахнача Абубешира йиший воI ва. Бож-Iаьла ший наьна веший критиках кхер, из кхер шийха нах белар а. Хий кхухьилга тхьовра дIаяхача хана денз а кхалнаьха гIулакх ма хиннадий. ХIаьта цун наьна вошас Абубешира ший йиший воIах тайпан бIоагIа, лоамани раьгIаштеи юкъера вIов лерхI. Абубешир гIалатерча новкъа воал, мелаш, айлаюкъе го боахаш хьувз цхьаннена шийгара цхьа хIама гойта гIерт из. Дика доярка я цун сесаг Зулай. Шоайла дукха деза уж шиъ. Цхьабакъда, цIагIа къонаха духьала дош ала йиш йоаца авторитет хила езилга дага а лоаттадеш Бож-Iаьлас ладувгIац сесаго деча хьаькъалерча хьехамашка, Iовдала ваьнна хьувз из, ше яххар а дергдолаш йола кхыйола саг йоалаергья, яхаш сегаг кхераю. Цу тайпара ший дезал бохабу цо — Зулай цIагIара дIайода.

Бож-Iаьлас спекулянтаца Сутарбеца хьоашал тох, нохчи сакъердаме вода из, кхалнахага дог доах, свеклаш лелаеш йола Бобаци йоалае гIерт, ший наьна йишийца поал хехнача а хьожаш йолча а Маймайца дага вувл. Цхьабакъда, цу ерригача дуккхача драматически эпизодашка вайна гу, боккъалдар аьлча Бож-Iаьла дика саг хилар, цо нийса кхетаду вахара дешаш. Когах теха баргал санна, заманца дIа ца вохийташ вихна а дIаоттаву из бера хана денз дегIах латача къаьнача заман гIулакхаша.

Цо юххера а дика кхетаду ше леледу гIулакхаш, ший уйлаш гIалате хилар. Цу даькъе хьаькъале беташ а беш, цунна говза новкъостал ду комсорга — зоотехника Рамзана, шофера Ахвада, жерочо Бобаце доярка Надяс, цун сесага Зулая хIаьта вета а. Къаьнача Абубешира уйлаш беш хинна Iоткъам эша а бийя халахетараш мара кхы дика дар шоаех хIа ца даьнна шийх даькха гIалаташи ше леладу харцахьара гIулакхаши дут Бож-Iаьлас.

Бож-Iаьласи цунна гарга болча, цунна тIехьалаттача нахеи лоаттабеча къовсама керттерча цу линеца автора чIоаггIа къаьга, гротеска стилах гучабоах хIанз а наха новкъа хьовзамаш деш бола, цхьабакъда, цар кхайсса юстар а ваькка вутаргвола спекулянт, поал хехкар, Iадата гIулакхаш леладер.

Еррига комеди хьалйиза я шин идеологе къаьначеи къоначеи шин заман къовсамах. Цу къовсаме шийл меттахьа кхеташ кхы цхьаькха доаца герз да харцахьа гIулакхаш, къаьнара гIулакхаш доахкаш болча нахах авторо велаву зритель.

Нохчий мотт геттара дика ховш волча Хамидова цу произведене хьахьокх ирача, дега меттахьа кхетача халкъа деша берригa низ.

Нохч - гIалгIай литературана юкъе яц «Бож-Iаьла эшар» яха комеди санна халкъа бегаш, цун ира дош, пхьабуаргаш иштала чIоагIа юкъейоалаяь а селлара говзеи камаьршеи халкъага уж юха кхачийта а йола произведени.

Сона цIаккха а яйнаяц велавалар иштта ютдаьнна спектакль. Цу спектакле велаваларо цхьаккха а ца тулийташ ше хьожаьчча меттахьа тох, цо дизза чIоагIду керда мелдар, кердача хана вай вахара юкъе мел денар.

ДIаярг а йоацаш сцене енай йизза йола халкъа нохчий комеди. Из пьеса иштта хилара дийна тешаш а да вай. Массаза оттаю керда а йолаш, халкъо тIаэцаргья из. Кхоана Бож-Iаьлий гIалаташи Сутарбе а Абубешира а идеалаши анархаизма ша хинна дIаэттача а тIехьа цу комеде кердача тIехьенга ювцаргья иронеи велаваларем меттаца вай вахара малх тIа ца кхоачаш йиса аогIонаш, ше маца хьа хиннай.

Оттаьча спектаклаца гIулакх доагIаш мел хиннача берригача наха лаьца дувца доагIаш да рецензеш тIа. Цхьабакъда, укхаза сога йиш хургьяц цу берригача наьха болх бувца.

Са белгалдаккха безам ба театра ерригача коллективо зрителa чуйоссаеча уйланах лаьца. Театра коллективана езаенна я из пьеса, из доллача хIаманца холуш а да.

Театра керттера режиссер волча Павел Борисович Харлипа хетаргахьа цу спектаклага дIаяхийтай дукххача шерашка театре болх беш ший Iайна еррига опыт. Пьеса тIа бувца мотт а ца ховш, эмоцеш ювцареи дейтстве специфика къама формаш толха а ца еш халкъа комеди оттаелга вIаштIехьадаьннад цун. Из де атта дац. Спектакле дика ба художника А. Н. Белова баь болх а. Тай-тайпара а Iалаьмате дика деш а да С. Абдулсаламова оттадаь бытовой халхараш.

ЦаI йолча ансамблаца цу спектакле дакъа лоацача актерех цаI къоаставе везаш хилча Бож-Iаьлий роль ловзаеш волча М. Довлетмерзоевх, Сутарбе роль ловзаеча А. Денисовх, Зулая роль ловзаеча Т. Алиевах, хьежача Маймай ролах концертни номер яьча А. Исаевах дикадар ала доагIа.

Цхьабакъа, из толам баккхара новкъостал дир А. Хамидова литературни образаш дукха дика хьаярах.

«Бож-Iаьлий эшар» яхача спектакле а хинна дIаводаш Iа хьайца дIахьу ди дездеш вIашагIакхийттача моттиге хилара, литература, театра аьттув балара, зритель кхоачам хинна хилара уйла. ХIаьта из вай искусстве дукха ца хула хIама да. Цудухьа са безам бац цхьадолча кхоачамбоацарех дувца.

И. БАЗОРКИН,
писатель.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02531. Заказ № 3009.